

Ніва

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 37 (1281) ГОД XXV БЕЛАСТОК, 14 ВЕРАСНЯ 1980 г. ЦАНА 2 зл.

ШЛЯХАМ ЖЫЦЦЯ

Тры пакаленні выдатных рамеснікаў выйшла з сям'і Пархоцікаў, якая жыве ў Белавежы. Бацька Андрэй быў вядомым кавалём. Пры ім гэта рамяство спазнаў яго сын Сяргей. І Сяргееў сын Генік пайшоў па дзеду.

— А ну йдзі сюды, бяры каня за нагу, а я буду падкоўваць яго, — загадваў бацька падрастаючаму Сяргею. Ужо ў 16 год (гэта значыць у 1939 годзе) Сяргей многа ўмеў, у кузні дапамагаў бацьку. Працы хапала. Пры бацьку сын навучыўся замаладу выконваць даволі складаныя работы. Падабалася Сяргею, што пакаралася яму жалеза, што пераўтваралася па яго волі ва ўсё тое, у што ён захоча. Найбольш любіў коней. Пагладзіць каня, пагаворыць да яго, прытуліцца. І нават неспакойныя коні рабіліся ціхімі і пакорнымі.

*

Канец чэрвеня 1941 года. Немцы былі ўжо ў Белавежы, калі вяртаўся Сяргей Пархоцік са школы лясной хімічнай прамысловасці ў Чарноўсі. Бацькі проста выплакалі яго ад немцаў, даказваючы, што іх сын не чырвонаармеец, а вучань рамеснай школы. Настаў страшны час нямецкай акупацыі. Пачаліся расстрэлы. Будынак пошты ў Белавежы стаў катоўняй для западозраных у нелаяльнасці. Сяргей працаваў на мясцовым шкіпінарным заводзе ў кузні. Рабіў кліны для разбівання карпіны, сякеры, матыкі і іншыя прылады. У гэты час даводзілася яму таксама ў бацькоўскай кузні падкоўваць коней, што рабіў з задавальненнем.

У 1943 годзе немцы вывезлі Сяргея ва Усходнюю Прусію на прымусовыя работы. І там, у цяперашнім Алецку, працаваў ён з іншымі юнакамі ў кузні.

— Цэлае шчасце, — гаворыць нам Сяргей, — што мой пан быў чалавекам нядрэнным. Было што есці, а нават у яго хаце мы слухалі радыёперадачы з Масквы.

Дзевяць месяцаў працаваў там Сяргей увесь час думаючы аб тым, каб уцячы. І ўрэшце рашыўся. Як заяц, дабраўся да Элка і там папаўся ў рукі жандармерыі. З уцекачамі не важдаліся немцы. Завезлі яго ў турму ў Сувалках. Думаў, што загіне. Аднак суджана яму было жыць. У той час неабходныя былі людзі для разгрузкі вагонаў з дрэвам. На гэтыя работы пачалі ганяць арыштантаў. Сяргей спрабаваў уцячы другі раз. Дамоў не дайшоў, ізноў папаўся ў нямецкія рукі. І тады завезлі яго ў Аўгустова капаць акопы. Нагляд за ўсімі быў суровы, за ўсякае парушэнне дысцыпліны пагражаў расстрэл. І вось здарылася зусім нечаканае. Наляцелі савецкія самалёты. Падчас бамбёжкі ў паніцы ўсе ўцякалі, хто куды мог. У гэтым часе Сяргей зноў рашыўся на пабег. Гэтым разам удалося. Дайшоў туды, куды запланаваў — да свайго роднага дзядзькі ў вёсцы Бялёва, што каля Каменца (32 км ад Белавежы), і там астаўся.

*

Набліжаўся фронт, і прыйшла пераможная Савецкая Армія. Сяргей стаў салдатам. Прайшоў кароткае абучэнне і быў накіраваны на фронт. Пасля цяжкіх баёў за Кенігсберг і ўзяцця горада, іх часць адправілі ў тыл на адпачынак. Там і дакацілася да іх вестка аб безагаворачнай капітуляцыі нямецкай арміі. Нязвыклы быў выбух радасці сярод салдат. Часць Сяргея перамешчана была ў раён Алецка і тут ён зноў заняўся кавальствам, цяпер вайсковым, гэта было яму па душы.

— Там захварэў я на тыф, — успамінае Сяргей. — Пайшоў на паўгода ў шпіталь. Мая часць тым часам паеха-

(Працяг на стар. 4)

З рэпарцёрскіх запісак

АДЗІН ДЗЕНЬ У ІСТОКУ

Быў гэта на рэдкасць сонечны, буднішні дзень, палавіна месяца жніўня. І завітаў я ў Істок таксама зараз пасля абеду. Ішоў не спяшаючыся па апусцелай вуліцы і любаваўся цішынёю ды спакоем. Людзі працавалі.

Істок знаходзіцца ў гміне Дубічы Царкоўныя. Начальнік гэтай гміны, тутэйшы чалавек, **Мікалай Чыквін,** калі мы гутарылі аб працы сялян, асабліва хваліў гаспадароў з Істока.

Істок і Ягаднікі, — гаварыў начальнік, — гэта найлепшыя ў нашай гміне вёскі.

— А каго б там наведаць? — пацікавіўся я.

— У Істоку з кожным гаспадаром цікава пагутарыць, — адказаў начальнік. — Працавітыя там людзі. Стараюцца гаспадарыць па-сучаснаму, дбаюць пра сельскагаспадарчы прагрэс.

— Усіх гаспадароў гэтай вёскі я, на жаль, не змагу наведаць, — гавару я Мікалаю Чыквіну.

— Тады зайдзіце да Грышы Герцуна, — доўга не думаючы, параіў мне начальнік. — Гэта малады гаспадар. Далі мы яму прыдзел на трактар і сельскагаспадарчыя машыны. Дзякуючы гэтаму, ён не толькі хутка спраўляецца з апрацоўкай уласнай зямлі, але яшчэ шмат дапамагае сваім суседзям. Таксама і Дзмітрый Бажко...

Я ўжо збіраўся да выхаду, і тады начальнік Чыквін яшчэ дабавіў:

— Добра было б, каб вы наведалі яшчэ і Антона Андрэюка. Гэта стары ўжо чалавек і даўно пара б яму на заслужаную пенсію, але ён трымаецца зямлі. І цалкам нядрэнна яшчэ гаспадарыць, хаця астаўся толькі са сваёй бабулькай.

*

Вёска Істок адным канцом сваёй ву-

(Працяг на стар. 4)

Аляксей Бажко, селянін з вёсці Істок, уласнік лесапільні.

IX З'ЕЗД БГКТ

НАШЫ БАЛЮЧЫЯ СПРАВЫ

(З ВЫСТУПЛЕННЯ АННЫ КРАСЬКО — ДЭЛЕГАТА З ГДАНЬСКА)

— Дзякуючы ахвярнай грамадскай працы многіх актывістаў наша таварыства мае значныя дасягненні, — сцвердзіла А. Красько, старшыня гуртка БГКТ у Гданьску. — Аднак ёсць і вялікія занядбанні. Найбольш балючая справа — гэта змяншэнне лічбы дзяцей і моладзі, што вывучаюць беларускую мову. Ужо відаць вынікі: многія маладыя беларусы не ўмеюць чытаць і пісаць на роднай мове. І як жа ж яны змогуць пазнаць і зразумець сваю, бацькамі створаную культуру, традыцыю, гісторыю свайго народа? Патрэба навучання роднай мове дзяцей з'яўляецца першапланавай справай для ўсіх нас. Дзеці гэтага могуць не разумець, але бацькі і адказныя за асвету і выхаванне людзі дасканала ўсведамляюць сабе важнасць гэтай праблемы і павінны зараз жа заняцца ёю. Празвінеў ужо апошні званок, каб вярнуць навучанне роднай мовы да такога стану хоць як у 60-70 гадах, калі многія тысячы дзяцей ахвотна вучыліся беларускай мове, знаёміліся з гісторыяй свайго народа.

А. Красько выступіла з тым, каб звярнуцца да адпаведных асветных уладаў з прапановай увесці ў школах абавязковае навучанне беларускай мовы ва ўсіх тых мясцовасцях, дзе жыве беларускае насельніцтва.

Непасрэдна са справай навукі роднай мовы звязана забеспячэнне кнігарань беларускімі кнігамі. Выданняў на беларускай мове амаль няма не толькі ў кнігарнях з замежнымі выданнямі ў Гданьску ці іншых вялікіх гарадах Польшчы, хоць ёсць там шмат кніг на розных мовах свету, але нават амаль

няма беларускіх кніг у Гайнаўцы. А вядома ж усім, што ў Гайнаўцы і яе ваколіцах найбольш беларусаў і якраз там найгоршае забеспячэнне беларускімі кнігамі. Паўстае пытанне: як разбудзіць любоў да роднага слова, як прывіць пашану да роднай культуры, як выхаваць патрыятычныя пачуцці ў маладога пакалення, калі яно не мае доступу да сваёй роднай літаратуры?

А. Красько як выхаванка Гайнаўскага беларускага ліцэя прыпомніла, што гэтая школа пачала сваю працу ў верасні 1944 года і ад таго часу мае аграмадныя дасягненні ў выхаванні і адукацыі тысяч беларускіх дзяцей і юнакоў. Звярнулася яна да ўсіх выхаванкаў ліцэя з заклікам арганізаваць з'езд яго абсальвентаў і выхаванкаў. Гэта быў бы красамоўны прыклад велічнай ролі навучання роднай мове ў грамадстве.

Трэба таксама больш умела і актыўна папулярызаваць усюды выданні ГП БГКТ. Гданьскі гурток, напрыклад, патрабуе, каб Галоўнае праўленне БГКТ сістэматычна прысылала яму ўсе свае новыя выданні, а таксама часцей, чым дагэтуль, накіроўвала ў Гданьск літаратараў і дакладчыкаў на аўтарскія сустрэчы, лекцыі, гутаркі.

Многія беларусы, сказала А. Крась-

(Працяг на стар. 4)

VI ПЛЕНУМ ЦК ПАРП

Уначы з 5 на 6 верасня г.г. сабраўся на сваім VI пленарным пасяджэнні Цэнтральны Камітэт Польскай Аб'яднанай Рабочай Партыі. Пасяджэнне вёў член Палітычнага Бюро ЦК ПАРП, старшыня Рады Дзяржавы Генрык Яблонскі.

У сувязі з сур'ёзнай хваробай Эдварда Герка Цэнтральны Камітэт зволніў яго з функцыі І сакратара ЦК і члена Палітычнага Бюро ЦК ПАРП.

Цэнтральны Камітэт аднадумна выбраў Станіслава Каню І сакратаром Цэнтральнага Камітэта Польскай Аб'яднанай Рабочай Партыі.

Пленум выбраў Казімежа Барцікоўскага і Анджэя Жабінскага членамі Палітычнага Бюро ЦК ПАРП, а Тадэуша Грабскага, Здзіслава Куроўскага і Ежы Вайтэцкага — сакратарамі ЦК ПАРП.

СТАНІСЛАЎ КАНЯ нарадзіўся 8 сакавіка 1927 года ў вёсцы Враціанка, сёння Кросненскага ваяводства, быў сынам малазямельнага селяніна. Закончыў аддзяленне эканомії ў Вышэйшай Школе Грамадскіх Навук пры ЦК ПАРП.

Ад 1942 г. працаваў рабочым. У 1944 годзе ўдзельнічаў у руху Супраціўлення, у радах Сялянскіх Батальёнаў.

У красавіку 1945 года ўступіў у ППР. Браў дзейсны ўдзел у дзейнасці партыйных і маладзёжных арганізацый. Пасля заканчэння партыйнай школы пры ЦК ПАРП у 1952 годзе ён быў накіраваны на працу ў Галоўным Праўленні ЗМП на пасаду загадчыка Аддзела сялянскай моладзі і члена Прэзідыума ГП ЗМП.

У 1958 годзе пераходзіць на працу ў Варшаўскі Ваяводскі Камітэт ПАРП на пасаду загадчыка Сельскагаспадарчага аддзела, а пазней сакратара ВВК. У 1968 годзе яго назначаюць на пасаду загадчыка Адміністрацыйнага аддзела ЦК ПАРП.

На IV З'ездзе партыі быў выбраны наменікам члена ЦК ПАРП, а на V — членам ЦК. Ад красавіка 1971 г. — сакратар ЦК ПАРП. Выбраны VI З'ездам Цэнтральны Камітэт назначае яго наменікам члена Палітычнага Бюро і сакратаром ЦК ПАРП. Ад 1975 года — ад VII З'езда партыі з'яўляецца членам Палітычнага Бюро і сакратаром ЦК ПАРП. Пасол Сейма ад 1972 г.

Узнагароджаны Ордэнам Будаўнікоў Народнай Польшчы, Партызанскім Крыжам і іншымі ўзнагародамі.

ХРОНІКА

■ 28 жніўня г.г. адбылося чарговае пасяджэнне Прэзідыума ГП БГКТ. На ім быў абмеркаваны праект плана ажыццяўлення прапаноў IX з'езда БГКТ. Гэтаму пытанню будзе прысвечаны пленум Галоўнага праўлення. Прэзідыум вырашыў правесці гэты пленум 28 верасня г.г.

■ 28 жніўня г.г. на 49-м годзе жыцця, пасля працяглай хваробы, памёр вядомы дзеяч БГКТ у Мілейчыцах, доўгагадовы член ГП БГКТ Янка Вішанка.

Niwa

BIAŁORUSKI TYGODNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY
ODZNACZONY ZŁOTĄ ODZNAKĄ „ZASŁUŻONY BIAŁOSTOCCZYŹNIE"
Organ Zarządu Głównego Białoruskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego

* *

ADRES REDAKCJI
Niwa
ul Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 2-32-41

* *

Wydawca: RSW „Prasa—Książka—Ruch" Kombinat Wydawniczo-Kolportażowy w Białymstoku.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku.

Ogłoszenia przyjmuje: Biuro Reklam i Ogłoszeń ul. Wesołowskiego 1, 15—959 Białystok tel 232-41 w. 278, oraz wszystkie biura ogłoszeń RSW „Prasa—Książka—Ruch" na terenie całego kraju. Za treść ogłoszeń redakcja nie ponosi odpowiedzialności. Prenumeratę przyjmują Oddziały RSW „Prasa—Książka—Ruch" oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze i na cały rok następny; do dnia 10 poprzedzającego okres prenumeraty na pozostałe okresy roku bieżącego. Cena prenumeraty: kwartalna 26 zł. półroczna 52 zł, roczna 104 zł. Jednostki gospodarki uspołecznionej, organizacje społeczne zamawiają prenumeratę w miejscowych Oddziałach RSW „Prasa—Książka—Ruch", w miejscowościach zaś, w których nie ma Oddziałów, w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych i u doręczycieli. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa—Książka—Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto PKO nr 1531-71.

„Niwa" — PL ISSN-0546-1960. Nr indeksu 36671.
Zam. 1383. Nakład 6.700 I-3.

Бацька і сыны Ліпкіны — злева Віктар, справа — Валерый.

КАРЭСПАНДЭНЦЫЯ З БЕЛАРУСІ

Бацька і сыны Ліпкіны—савецкія фермеры

На сесіі Магілёўскага Савета народных дэпутатаў, якая аналізавала гаспадарчую дзейнасць за мінулы год, сярод лепшых кіраўнікоў тройчы называлася прозвішча Ліпкін. Аднак гаварылася не пра аднаго і таго ж чалавека, але пра бацьку і двух яго сыноў: старшыню калгаса „Герой працы" Фёдара Ліпкіна, старшыню калгаса „2-я пяцігодка" Віктара Ліпкіна і дырэктара саўгаса „Кадзіна" Валерыя Ліпкіна.

Не ў адным часе і ў розных умовах пачыналася кар'ера Ліпкіных. Аднак тое, што яны ўзняліся на аднолькавую вяршыню, цалкам заканамерна.

Ранейшы камандзір партызанскай брыгады Фёдар Ліпкін узначаліў калгас „Герой працы" ў першыя пасляваенныя гады. У спадчыне яму дасталася: адзін трактар, шэсцьдзесят кароў, што ад ветру падалі, руіны спаленай фашыстамі разам з людзьмі вёскі, ды з дваццаць работнікаў — жанчын і дзяцей. Вядома, за тры гады акупацыі (1941-1944) гітлераўцы абярнулі ў руіны ўсю рэспубліку.

Едучы праз гаспадарку, няцяжка заўважыць сярод поля высокі комін. Ён перашкаджае ў працы, але ніхто не адважваецца разваліць яго. Тут стаяў ільнозавод — першы гаспадарчы аб'ект, які збудавалі калгаснікі „Героя працы" пасля вайны. Старэйшыя людзі памятаюць, як доўга спрачаліся, што рабіць з грашмі за прададзеную прадукцыю: раздаць калгаснікам ці купіць грузавы аўтамабіль? Сталі на другім — без сытнай ежы і добрай вопраткі яшчэ можна было як-небудзь абысціся. Але цяжкіх паклажаў знясіленыя жаночыя плечы не вытрымоўвалі. Гэты нязвыклы помнік — адзінае, што засталося ад мінулага ў сённяшнім калгасе. Таму ён і дарагі людзям.

На месцы зямлянак выраслі добрыя сялянскія дамы. Для моладзі, што больш любіць гарадскія ўмовы жыцця, збудавалі больш за сорак кватэраў з усімі выгодамі. Калі за першы год калгас прадаў дзяржаве 300 кілаграмаў мяса — было два валы ваду вазіць і адзін з іх нагу зламаў — то ў мінулым годзе — амаль што 300 тон, малака — больш за паўтары тысячы тон. Збор збожжа за гэты час павысіўся з 8-10 да 34,3 цэнтнера. Гадавы даход сярэдняй сям'і калгасніка такі ж, які ў 1955 годзе быў даход усяго калгаса. А перадавікі атрымоўваюць і болей. Працаўніца свіной фермы Анна Гапаева і яе мужык Уладзімір, рабочы, напрыклад, зарабілі ў мінулым годзе разам 7.389 рублёў. Пётр Цітоў, што працуе на быдлячай ферме, са сваёй жонкай-даяркай — 7 048 рублёў, трактарыст Дзмітры Козік з жонкай, якая працуе ў полі, — 5 014 рублёў. З гэтай сумы, як вядома, сялянам не трэба плаціць ні за жыллё — яны маюць уласныя дамы, ні за навуку дзяцей, ні за лекарскую дапамогу.

На Віктара і Валерыя Ліпкіных бацькоўскі „манумент", як сыны ахрысцілі комін, не робіць асаблівага ўражання. Яны — прадстаўнікі пакалення, што нарадзілася пасля вайны і не адчула на сабе вялікіх нястачаў. У тым часе, бацька з бухгалтарам па дзесяць разоў пералічвалі першы скромны калгасны даход, хлапчукі тады яшчэ і лічыць не ўмелі. Затое цяпер „варочаюць" тысячамі. Чысты даход з гаспадаркі, якую ўзначальвае Валерый, склаў у мінулым годзе 425 тысяч рублёў — нават крыху больш, чым з калгаса бацькі. З гаспадаркі Віктара даход меншы — 67 тысяч рублёў. Гэта і зразумела — яго саўгас абшарам у тры разы меншы.

Нягледзячы на розніцу ва ўзросце, і бацька і сыны Ліпкіны аднолькава ўмеюць шанаваць грамадскі грош, знаходзяць яму найлепшы ўжытак. Гэта першая рыса, што яднае іх як кіраўнікоў і дазваляе зразумець, чаму ўсім тром сяляне даручылі такія адказныя і клапатлівыя пасады. Бацька Ліпкін поўнасцю механізаваў працу жывёлаводаў. За яго прыкладам пачаў перабудоўваць фермы Віктар. Валерый ператварае свой саўгас у вялікую спецыялізаваную гароднінную гаспадарку. Коштам дзяржаўных датацый і ўласных, саўгасных сродкаў ідзе будаўніцтва вартасцю ў 8 мільёнаў рублёў. Тут паўстане цяплічны аб'ект — 6 гектараў пад шклом, будзе 700 гектараў са штучным увільгатненнем зямлі, вырасце навейшы гандлёвы цэнтр з кавярняй, гасцініцай і іншымі пунктамі паслугаў, механізаваныя майстэрні, малочны комплекс. 300 сем'яў згуляюць наваселле ў кватэрах з выгодамі як у горадзе.

Вядома, працоўны дзень у сялян яшчэ не ўсюды нармаваны. А кіраўнік гаспадаркі наогул не мае спакою ад світання і да змяркання. Але ніводзін з Ліпкіных не спадзяецца толькі на тыя веды, якія здабыў раней, яны знаходзяць час для навукі. Фёдар Ліпкін не прапускае навінак агранамічнай літаратуры. Ён — гаспадар-практык і адчувае патрэбу тэарэтычных ведаў. Валерый пад кіраўніцтвам вучоных з Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі вядзе доследы над штучным палівам гародніны. Сабраныя назіранні ён мае намер абагульніць у доктарскай дысертацыі. У прыватнай бібліятэцы Віктара на відным месцы стаіць томік трактатаў Жана Жака Русо. „Ці не занадта адлеглыя думкі французскага

(Працяг на стар. 4)

Сямейная размова ● Бабка Дамініка ● Мінскі маторны завод ● Скарбы Чыжоўскай царквы ● Вера палітрука Локцева ● Гародчык Цёткі Мальвіны ● Весткі з Трасцянкі, Арэшкава, Нараўкі, Гайнаўкі, Міхалова, Бельска, Падбелля, Старыны ● Калі ў сне нешта губляем ● Што Кастусю найлепшае ў жыцці ● Развучваем беларускую песню „Завушніцы".

TELEWIZJA WARSZAWA

Niedziela 14 IX — 6.20 TTR Uprawa roślin, sem. III. 6.50 Mech. rol. 7.20. TTR. RTSŚ — Nasze spotkania. 7.40 Nowoczesność w domu i zagr. 8.10 Emerytury dla rolników. 8.20 Telewizjada. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek. 9.25 Antena. 9.55 Centralne Dożynki — 1980. 13.00 Dziennik. 13.20 Przygody Sindbada. 13.45 **Tylko w niedzielę.** 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.10 Z biegiem lat z biegiem dni odc. II pt. „Sezonowa miłość. 21.40 Sportowa niedziela. 22.00 **Tylko w niedzielę** (cd).

Poniedziałek 15 IX — 12.45 TTR, RTSS — J. pol. sem. I. 13.25 Chem. sem. I. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — Psych. 15.55 Obiektyw. 16.30 Zwierzyniec. 16.55 Dzień dobry w kręgu rodziny. 17.25 Poradnia zdrowego człowieka. 17.50 Polskie drogi — odc. III pt. Najspokojniejsze miejsce na świecie. 18.50 Dobranoc. 19.00 Radzimy rolnikom. 19.10 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.10 Teatr Tel. I. Iredyński „Wizyta" 21.10 Horyzont. 21.40 Śladami Chopina: Czechy — film muz. 22.10 Zacznijmy od Mony Lizy — pr. publ. 22,40. Dziennik.

Wtorek 16 IX — TTR, RTSS — J. pol. sem. I. 6.30 Chem. sem. I. 9.00 J. pol. kl. I. lic. 11.00 J. pol. kl. III lic. 13.25 TTR, RTSS — Fiz. sem. III. 14.00 Hod. zwierz. sem. III 15.50 Pr. dnia. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16,30. Klub Seniora. 16.55 Skojarzenia. 17.15 Dom i my. 17.35 Królik Bugs przedst. — amerykański film anim. 18.00 Magazyn Młodych. 18.50 Dobranoc. 19.00 Skarbiec. 19.30 Dziennik. 20.10 Film fab. 21.15 Panorama. 21.55 Aktor i piosenka — pr. rozr. 22.25 Dziennik.

Środa 17 IX — 6.00 TTR, RTSŚ — Fiz. sem. III. 6.30 Hod. zwierz. sem. III. 9.55 Hist. kl. V. 12.45 TTR, RTSŚ — Mat. sem. I. 13.25 Wskaz. met. sem. I. 15.20 Pr. dnia. 15.25 NURT — mat. 15.55 Obiektyw. 16.15. Dziennik. 16.30 Dla dzieci; Michałki. 16.55 Puchar UEFA. Śląsk Wrocław — Dundee (Szkocja). 18.50 Dobranoc. 19.00 Camerata. 19.30 Dziennik. 20.10 Budka Suflera — pr. rozr. 21.25 Puchar UEFA. Manchester United — Widzew Łódź. 22.15 Trybuna Literacka. 22.45 Dziennik.

Czwartek 18 IX — 6.00 TTR, RTSŚ — Mat. sem. I. 6.30 Wskaz. met. sem. I. 8.10 Przysp. obr. kl. VIII i I Lic. 11.00 J. pol. kl. VIII. 12.50 J. pol. kl. I—IV Lic. 13.25 TTR, RTSŚ — Mat. sem. III. 14.00 Biolog. sem. III. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Decyzje piętnastolat. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Czwartek TDC. 17.30 Magazyn bezp. ruchu drog. 18.00 Poligon. 18.25 Turniej reporterów. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sonda. 19.30 Dziennik. 20.10 Kto zabił miss Ameryki — ameryk. film fab. 21.45 Pegaz. 22.35 Opowieści wawelskie. 23.05 Dziennik.

Piątek 19 IX — 6.00 TTR, RTSŚ — Mat. sem. III. 6.30 Biolog. sem. III. 8.10 Geogr. kl. VII. 9.55 Pr. dla kl. IV. 11.00 Wych. ob. kl. VII. 12.45 TTR — Uprawa rośl. sem. I. 13.25 TTR — Mech. rol. sem. I. 13.55 Red. szk. zap. 15.20 Pr. dnia. 15.25 Nurt — Ped. 15.55 Obiektyw. 16.15 Dziennik. 16.30 Kółko graniaste. 16.55 Dzień dobry w kręgu rodziny. 17.15 Daleko od szosy odc. VII „We dwoje". 18.40 Radzimy rolnikom. 18.50 Dobranoc. 19.00 Telewizja Młodych. 19.30 Dziennik. 20.10 Potyczki rodzinne. 21.05 Teatr Tel. A. Schnitzler — Miłostka. 22.30 Matia Bazar — pr. rozr. 23.10 Dziennik.

Sobota 20 IX — 6.00 TTR — Uprawa rośl. sem. I. 6.30 Mech. rol. sem. I. 7.00 Uprawa rośl. sem. III. 7.30 Mech. rol. sem. III. 9.25 Pr. dnia. 9.30 Żołnierski rodowód. 10.00 Poranek z kulturą. 11.30 Klub 6 kont. 12.30 Na piastowskich wzgórzach — pr. muz. 13.10 Człowiek, Ziemia, Kosmos. 13.40 Teatr Małych Form. 14.10 Dziennik. 14.25 Sezam. 14.50 Film fab. 16.35 Pr. rozr. 17.30 Mistrz. Świata w akrobatyce sport. 18.25 Świat, który nie może zaginąć — film przyr. 18.50 Dobranoc. 19.00 Pr. muz. 19.30 Dziennik. 20.10 Historia Manon Lescaut i kawalera des Grieux — serial TV franc. 21.50 Rewia gwiazd. 22.45 Dziennik. 23.00 Ulice San Francisco — ameryk. film. krym. (ua)

ТЭЛЕВІЗІЯ МІНСК

Piątek 12 IX — 20.35 Hokej. Czechosłowacja — ZSRR.

Sobota 13 IX — 13.45 Film fab. 17.50 Nie do wiary. 18.55 Film fab. 21.40 Koncert.

Niedziela 14 IX — 13.00 Film fab. 15.50 Klub podróży. 16.50 Film anim. 17.00 Panorama międzynarodowa. 18.00 Hokej. Czechosłowacja — ZSRR. 20.35 Koncert.

ГАВОРЫЦЬ БЕЛАСТОК!

Беларуская радыёперадача: субота 12.05 — 12.25 (UKF).

КІНО

Białowieża Violette i Francoiss — fr. 16—17. Ucieczka na Atenę — ang. 18—19. Zabijcie czarną owcę — pol. 20—21.

Bielsk Podl. Komisarz w spódnicy — fr. 15—16. Pierwsza miłość — wł. 17—18. Chciałbym się zgubić — pol. 19—20. Spotkanie — ang. 21.

Czeremcha Bilet powrotny — pol. 16—17. Droga daleka przed nami — pol. 20—21.

Gródek Ptaki ptakom — pol. 20—21.

Hajnówka Polowanie na muchy — pol. 15—16. Trzecia część nocy — pol. 17—18. Lokis — pol. 19—20.

Michałowo Buffalo Bill i Indianie — USA 16—17. Julia — USA 18—19. Nie ma róży bez ognia — pol. 20—21.

Mielnik Diabli mnie biorą — fr. 17. Przepraszam, czy tu biją — pol. 20—21.

Milejczyce Trzeba zabić tę miłość — pol. 17. Romantyczni — pol. 20—21.

Narew Gwiazdy poranne — pol. Colargol na Dzikim Zachodzie — pol. 17—21.

Narewka Dyrygent — pol. Placówka — pol. 17—21.

Беларуская літаратура
Аляксандар Баршчэўскі

НАШАНІЎСКАЯ ПАРА

ЯНКА КУПАЛА — ЧАСТКА XI

Характэрны ў сшытку з польскімі творамі верш пад загалоўкам „Miłuję Cię, ziemio“. Адна са строф гэтага твора гучыць пафасна і вельмі вымоўна:

Miłuję jak jesteś szeroka i długa,
Przed laty dwuchsetnie liczącej się miary,
Gdy bił ci pokłony i władca i sługa,
Gdzie słońcem, gdzie gromem szumiały sztandary.

I верш „Leć piosenko“, у якім паэт займаецца візіяй будучага, і верш „Miłuję Cię, ziemio“, дзе Купала звяртаецца да гістарычнага мінулага, дасканала характарызуюць настроі паэта ў час пісання польскіх твораў. Былі гэта настроі наскрозь рамантычныя. Справа ў тым, што рамантыкі асуджалі сучаснасць, захапляліся мінулым, верылі ў будучыню. Якраз такі падыход да справы характэрны не толькі для прыгаданых вершаў, але ён тыповы для ўсіх польскіх твораў паэта. Праявіўшы наіўную веру ў ідэальную будучыню ў вершы „Leć piosenko“, Купала выявіў сваё захапленне мінулым у вершы „Miłuję Cię, ziemio“. Па сутнасці і адзін і другі верш аднолькава плыткі і наіўны.

Уласна кажучы, мы не ведаем, аб славе якой зямлі гаворыць малады паэт. Невядома, ці мае ён на думцы Вялікае княства Літоўскае. Хутчэй за ўсё гаворыць аб слаўным мінулым шляхецкай Рэчыпаспалітай. Было б вялікай наіўнасцю мецъ за гэта прэтэнзіі да маладога паэта. Мы ўжо гаварылі аб ролі польскага фактара ў сямейным жыцці Луцэвічаў і аб выхаванні Купалы на ўзорах польскай культуры і літаратуры.

Здаецца, аднак, што пачынаючы паэт інстынктыўна здаваў сабе справу з бессэнсоўнасці фасцынацыі мінулым або будучым, таму матыў гэты больш не паявіўся ў яго вершах.

Расчараваўшыся ў грамадскіх праблемах, Купала паспрабаваў заглыбіцца ў свет інтымнай лірыкі. У вершы „W noc majową“ заклікае ён сябе і сваю каханую адцурацца ад чалавечых спраў і патануць у хвалю інтымнай роскашы.

Zapomnijmy na wszystko, na życie, na ludzi, na świat;
Na cóż dali nam ludzie i świat ten i byt?
Jedne troski, cierpienia, co z nami jak cienie mkną w ślad,
Więc, więc dalej w ten raj, gdzie miłości lśni świt,
Śmiało, śmiało w ten raj swoim duchem się wznieś
Swoją główkę czarowną na piersi mej złóż,
Weź me serce dziewczyno i pierścień weselny mój weź
Za swój wieniec spowity i z mirtów i z róż.

Амаль у кожным радку прыведзенага верша знаходзім пацвярджэнне паэтычнай няспеласці маладога паэта. Верш напоўнены метафарамі і параўнаннямі, якія сотні разоў былі ўжо выкарыстаны іншымі аўтарамі. Аднак, вядома, амаль усе пачынаючыя аўтары, не маючы сваёй уласнай паэтычнай сістэмы, карыстаюцца з сістэм чужых. Такая з'ява выступае і ў маладога Купалы.

М. Шаховіч

З народных гаворак

Ацё! — форма на адганянне свіней, асабліва калі тыя нахальна лезуць пры вылІванні ў карыта ежы. Ацё пушлі! Выліті нэ дадут, просто ў відро ліэзут.

Гужа! — менш-больш тое ж значэнне, што і ў папярэднім, толькі больш строгае, выгаваранае з большай злосцю. Найчасцей ужываецца пры выганянні свінні з нейкай шкоды, прыкладна, з градак. Гужа! Коб на тэбэ конці! Дэ ж ты вліэзла?!

Гусь! — форма на праганянне гусей. Калі гэтая ж форма ўжывалася ў некалькікратным паўтарэнні, дык набірала значэння прыклікальнага. Гусь! Ну, на пудвуорак. Гусь-гусь-гусь, — сідіэла Марылька на порозі і склікала гусі.

Пыль! — тое ж самае значэнне, што і папярэдне, толькі ў аднясенні да качак, або малых гусянят ці качанят. Як гэтая, так і папярэдняя формы, калі выступаюць паадзіночна, часта ўжываюцца, як: „Пыля!“, „Гуся!“. Пыль-пыль-пыль, — і качанятка збігаліся, бо віэдалі, што дадут ім йесті.

Эля! — паганянне каня. Эля, Лысы! Эля! — вымахуваў діэд бічом. Эля! — чулося з усіэх бокуоў, але куонь стояў, як укопаны. Ні з міэстя.

(Зубава, гміна Бельск Падляшскі)

Гравюра Ф. Скарыны на тытульным лісце кнігі „Ісус Сірахаў“. Выйшла ў чэшскай Празе з датай 5 снежня 1517 года. На гравюры паказаны дыспут вучоных.

КНІЖНАЯ ПАЛІЦА

СКАРЫНА НА ПАДЛЯССІ?

Кожная новая публікацыя, што датычыць выдатнага беларускага гуманіста і пачынальніка друкавання кніг на беларускай мове Францішка Скарыны (жыў і дзейнічаў у гадах 1490-1540), не можа не выклікаць у нас жывога зацікаўлення, асабліва калі яна не толькі дае больш новае асвятленне вядомых ужо фактаў, але таксама ўзбагачае іх свежымі даследаваннямі. Якраз такія якасці ўласцівы кнізе **„Белорусский просветитель Франциск Скорина и начало книгопечатания в Белоруссии и Литве“**, якую выдала маскоўскае выдавецтва „Наука“ ў мінулым годзе. Яе склалі дваццаць тры даклады і паведамленні з навуковай сесіі „Фёдараўскія чытанні 1977“, што праходзіла 15-16 снежня таго ж года ў Дзяржаўнай бібліятэцы імя У. І. Леніна ў Маскве. Яны падрыхтаваны выдатнымі савецкімі філолагамі, гісторыкамі, мастацтвазнаўцамі. Сярод іх, зразумела, значную групу складаюць вучоныя з Савецкай Беларусі, імі падрыхтаваны такія каштоўныя публікацыі, як: „Францішак Скарына і станаўленне беларускай літаратуры“ В. А. Чамярыцкім, „Заходнеславянская лексіка ў выданнях Ф. Скарыны“ А. М. Булыкам, „Мастацтва выданняў Францішка Скарыны“ В. Ф. Шматавым і інш.

Для нас, жыхароў Беласточчыны, найбольшую цікаўнасць прадстаўляе даклад навуковага працаўніка Аддзела рэдкіх кніг Дзяржаўнай бібліятэкі імя У. І. Леніна ў Маскве Ю. А. Лабынцава **„Выданні Францішка Скарыны і іншых славянскіх першадрукароў у бібліятэцы Супрасльскага манастыра“**. Аўтар прыгадвае, што ў 90-я гады XVII стагоддзя пры Супрасльскім манастыры „была заснавана вялікая беларуская друкарня эпохі феадалізму, якая выпусціла каля 400 выданняў на беларускай, рускай, царкоўнаславянскай, польскай, лацінскай і літоўскай мовах, у тым ліку больш за 100 кірылаўскіх выданняў (г. зн. кірылаўскім алфавітам — М.Г.)“. Пры манастыры была бібліятэка рукапісных і друкаваных кніг на шматлікіх мовах. Яна паўстала ў першыя гады існавання манастыра, г.зн. каля 1500 г., а ўжо перад 1532 г. у ёй налічвалася 129 кніг, у 1557 г. — 209 кніг, у 1645 г. — каля 600 кніг. Як на тыя часы гэта быў багацейшы кніжны збор. У ім, паводле меркаванняў Ю. Лабынцава, былі таксама выданні Ф. Скарыны, між іншым, „Книга Иова Великого друку Скоринinnого“ — як запісана ў адным з дакументаў. Скарынінскія выданні перад заснаваннем друкарні ў Супраслі перапісваліся саматуж тутэйшымі манахамі. А пасля, калі ўжо працавала тут друкарня, з выданняў беларускага першадрукара супрасльскія друкары вучыліся высокаму выдавецкаму майстэрству і чэрпалі натхненне з яговых слоў да сваёй працы „к пожитку посполитого доброго не боле истое причины иже мя мластивый Бог с того языка на свет пустил“. Але ўздзеянне скарынінскага пачыну на колішнім Падляссі нельга абмежаваць толькі Супраслем. 150 гадамі раней яно выявілася ў друкарні І. Фёдарава і П. Мсціслаўца ў Заблудаве. „Творчае заснаванне традыцый Скарыны ў кнігадрукарскай практыцы Івана Фёдарава і Пятра Мсціслаўца вельмі яскрава выказала сябе і ў самім кірунку іх выдавецкай дзейнасці і ў іх методыцы падбору чыста тэхнічных і арнаментальных сродкаў афармлення кніг“ — сцвярджае А. Ф. Коршунаў у дакладзе „Традыцыі Францішка Скарыны ў выданнях яго паслядоўнікаў“.

Пры нагодзе дадайма, што наша Падляшша першай паловы XVI стагоддзя было добра вядома Ф. Скарыне. Ён сама меней тры разы праязджаў праз яго па Вялікай Дарозе з Вялікага княства Літоўскага ў Каралеўства Польскае: у 1504 г. падаючыся з роднага Полацка ў Кракаўскі універсітэт, перад 1522 г. пераязджаючы з чэшскай Прагі ў Вільню, каля 1532 г. едучы на судовую справу ў Познань і, магчыма, каля 1534 г., калі ён канчаткова пакідаў Радзіму і пераязджаў на пасаду каралеўскага лекара і садоўніка ў чэшскую Прагу. Няма сумнення, што наш першадрукар затрымоўваўся, і пэўна не толькі на начлег, у тадышніх Крынках, Гарадку, Нарве, Бельску і іншых мясцовасцях. На жаль, дагэтуль няма пацвярджэння пра гэта ў дакументах, усё астаецца ў сферы меркаванняў і здагадак.

М. Гайдук

Не толькі сабе

Жыхары Міхалоўскай гміны вядомы грамадскімі пачынамі. Пабудавалі яны многа дарог, пасадзілі шмат дрэў паабапал дарог і лесу, пабудавалі нямала стражацкіх рамізаў і пачакальняў на аўтобусных прыпынках ПКС. У канцы мінулага года сяляне з Сушчы пабудавалі пачакальню па ініцыятыве солтыса гэтай вёскі. У бягучым годзе пабудавалі пачакальню жыхары вёсак Азяблы і Ляўшы. Ініцыятарам пабудовы быў солтыс Мікалай Азябла, сын Сцяпана, з вёскі Азяблы. Стаіць яна сярод поля на аўтобусным шляху ПКС Беласток — Міхалова — Падазераны. На пабудову былі неабходныя дошкі. Па дазволу гміны сяляне ссеклі пару сосен на ПФЗ і падрыхтавалі будаўнічы матэрыял. Ужо ад пачатку мая бягучага года з пачакальні карыстаюцца ўсе. Найбольш служыць яна моладзі, якая адсюль штодзень даязджае ў школу.

(яц)

БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ-80

Аліна Бурыла з бельскага белліцэя. II месца ў катэгорыі фальклорнай песні.
Фота М. Шаховіча.

З НАРОДНАЙ АБРАДНАСЦІ

Дзень схіляецца к вечару. Сонца сплывае па небасхіле за гарызанталь. Неба на захадзе яркае, чырвонае, нібы зарыва ад пажару. Нідзе ні хмурынкі, ні адрабіны імглы. Паветра празрыстае, лёгкае.

— Заўтра будзе добрая пагода, можна ісці да сена, — скажа нейкі стары, глянуўшы на захад.

Такое бытуе ў народзе перакананне. Неба з'яўляецца адным з народных барометраў. Хаця аб прадказванні пагоды будзе гаварыцца ў асобных адрэзках, але ўсё ж і цяпер варта гэта адзначыць. Паказальнымі былі асабліва захад і ўсход сонца. Калі сонца сядала і неба было чырвонае, але бліжэй гарызонту віднелася нешта падобнае на збітую імглу — назаўтра пагоды не будзе. Будзе імглiста, сыра. Таксама не прадказвала добрай пагоды і тое, калі сонца сядала за хмару і скрывалася раней, чым дайшло яно да гарызанталі. Тады абавязкова будзе дождж. Прадбачвалі і ветраную пагоду. І зноў паказальнікам было неба ў час захаду сонца. Калі яно было чырвона-сіняе, пакрытае клубястымі воблакамі, а ў паветры адчувалася сухасць, дык згодна з народным перакананнем — назаўтра сухі моцны вецер.

Хаця не такое, але пэўнае значэнне ў падказванні пагоды меў і ўсход сонца. Неба на ўсходзе зачырванелася. Бліснулі першыя промні. Сонца часткова выглянула і схавалася ў хмару. Значыць, пагоды не будзе. Можна нават чакаць дажджу. А вось і паявілася ў паветры імгла. Калі яна разам з усходам сонца асядзе на зямлю расою — будзе сонечна, калі падымецца ўгару — пойдзе дождж.

Ноч набірала сілы. У небе, нібы ў падсвечніку, адна за адной загарэліся свечкамі зоры. Усё аж трымціць. А вось і месяц.

— Паглядзі, паглядзі, — паказваюць падлётку на месяц. — Бачыш, як брат брата на вілах трымае.

Гэтак паясняюць віднеючыя на месяцы плямы. Спалучылі іх з матывам першага біблійнага братазабойства. Гэта проста Каін трымае на вілах Авеля.

— Будзе вайна, — скажа раптам нехта, глянуўшы ў начное неба. — Будзе, бо бачыце, якія слупы цягнуцца, — і пакажа на светла-белыя дарогі на зорным небе.

А гэта проста малочны шлях, туманнасць, якія відаць зорнай ноччу. Народ спалучаў іх з прадбачаннем вайны або нейкай вялікай катастрофы ці агульналюдской трагедыі. Магчыма, што перад нейкім няшчасцем нехта якраз заўважыў на небе „слупы“ і ад гэтага часу паяўленне іх спалучаюць з прадказваннем нейкай бяды. Вось словы аднаго інфарматара з Зубава, што на Бельшчыне: „Будэ вуйна. Глянь на нэбо, якіе стоўбы ідут. Пэрэд тым, як прыйшоў ніэмэць, таксама такіе тягнуліся. Добрэ помэтаю“.

У залежнасці ад напрамку, у якім ішлі па небе слупы, вызначалі месца, адкуль прыдзе трагедыя.

Пагоду прадказвалі і па начным небе. Асабліва зімою. Калі вакол месяца віднеўся яркі „аўрэол“ — назаўтра меў быць вялікі мароз. Зімняе начное неба прадказвала таксама поспехі і ўпадкі ў гаспадарцы. Прыкладна ў ваколіцы Бельска — калі на Куццю ўначы на небе многа зор, дык значыць будуць несціся куры і будуць добра лупіцца яйкі.

Істотнае значэнне ў чалавечым лёсе і жыцці мае Месяц. Паводле народнага верапераканання, мае ён у сабе нейкую таямнічую моц, скрытую сілу, пры дапамозе якой уздзейнічае на чалавека. Але аб Месяцы наступным разам.

Міхась Шаховіч

Найлепшыя гаспадары ў Гайнаўцы

І ў горадзе дзейнічаюць сельскія гаспадаркі. Перш за ўсё на яго ўскраінах. Напрыклад, у Гайнаўцы. Тут таксама маем нават дачыненне са спецыялістычнымі гаспадаркамі. Да найлепшых гаспадароў належыць: Аляксей Тафілюк з пасёлка Горнае (гадуе ён 150 авечак), Мікалай Прыступюк з пасёлка Дольнае (гадуе 60 цялят), Сяргей Грушэўскі з Борнага (гадуе пчол у 140 вуллях), Міхал Янкушык з Горнага (вырошчвае парэчкі) і сялянскі вытворчы калектыў пад кіраўніцтвам Збігнева Ажэхоўскага (ён гадуе курэй-брайлераў у спецыяльным куратніку на некалькі тысяч месц). **(яц)**

(Працяг са стар. 2)

Бацька і сыны Ліпкіны—савецкія фермеры

філосафа ад праблемаў, якія займаюць сялян? — запытаў я. — „Хачу мець адукацыю юрыста, — адказаў Віктар. — Узаемаадносіны паміж гаспадаркамі ў вёсцы робяцца ўсё больш складанымі. Паўстаюць аб'яднанні. Супольнымі намаганнямі будуюцца аб'екты па перапрацоўцы сельскай прадукцыі. Узнікаюць няясныя, спрэчныя сітуацыі. Спрабуй разбярыся ў іх без спецыяльнай падрыхтоўкі!“

Пошукі новых, прагрэсіўных спосабаў гаспадарання — другая рыса, якая схіліла калгаснікаў і працаўнікоў саўгаса галасаваць на Ліпкіных пры іх выбары і назначэнні кіраўнікамі.

Трэцяй рысай можна, хіба ж, лічыць уласцівую ім усім справядлівасць да людзей, сумленнасць, прынцыпіяльнасць, шырокае прыцягванне да кіравання гаспадаркай звычайных працаўнікоў.

Гаспадаркі, якія ўзначальваюць Ліпкіны, спаборнічаюць паміж сабой. Штогод абменьваюцца камісіямі: правяраюць адзін у другога вынікі вытворчасці, пераймаюць лепшы вопыт, паказваюць на недахопы. Для пераможцы ўстаноўлены спецыяльны знак. У пачатку гэтага года дэлегацыі з усіх трох гаспадарак сабраліся ў Доме культуры калгаса „Герой працы“. Ва ўрачыстай атмасферы сыны ўручылі бацьку гэты пераходны спецыяльны знак. У бліскаx фотаапаратаў мне здалося, што ў вачах бацькі Ліпкіна заблішчэлі слёзы. Думаецца, іх выклікала не толькі пашана сялян, але таксама пачуццё ўдзячнасці радзіме, якая дапамагла яму выгадаваць такіх сыноў, радасць за іх удачу — словам, усё тое, што змяшчаецца ў абшырным слове „шчасце“.

Ігар Асінскі

(Працяг са стар. 1)

НАШЫ БАЛЮЧЫЯ СПРАВЫ

ко, вельмі занепакоены тым, што нічога не робіцца для зберажэння помнікаў беларускай матэрыяльнай народнай культуры. Нашыя вёскі і мястэчкі дынамічна развіваюцца, змяняецца ў іх уклад жыцця і праца, пры гэтым беспаваротна гінуць цудоўныя народныя мастацкія вырабы, каштоўныя аб'екты будаўніцтва беларусаў Беласточчыны. Гэтыя бясцэнныя помнікі мы абавязаны сабраць і зберагчы для будучых пакаленняў і таму неабходны нам музей.

На жаль, замала ўвагі мы як грамадска-культурнае таварыства адводзім мастацкім промыслам і вырабам: ганчарству, ткацтву, разьбе, гафту, вышыўцы з народнымі матывамі і іншым формам мастацтва. Вельмі важна не даць згаснуць нашаму народнаму мастацтву. Неабходна дакладна вывучыць нацыянальныя і рэгіянальныя асаблівасці розных відаў мастацкай творчасці беларусаў у Польшчы. На гэтай падставе трэба падрыхтаваць і выдаць спецыяльныя альбомы, каб кожны з іх быў прысвечаны аднаму віду мастацкіх вырабаў і апынулася ў іх некалькі соцень на высокім узроўні каляровых здымкаў. Рабіць трэба ўсё, каб у нашай моладзі выхаваць цягу, унутраную патрэбу далучыцца да гэтай творчасці, узбагачаць і развіваць яе. Гэта важна ў роўнай ступені для нас, як і для ўсяго грамадства нашай краіны — Народнай Польшчы.

БУГ У АГНІ

Жылі ў Слохах...

Веніяміна Яўстаф'еўна Вецянкова-Карабанькова, даўнейшая жонка палітрука Васіля Локцева, якога гітлераўцы расстралялі ў лесе між Слохамі і Турнай, разам з мужам восенню 1940 года апынулася на тадышняй дзяржаўнай граніцы, у зоне 62 Брэсцкага ўмацаванага раёна.

„Сем'і камандзіраў размяшчаліся на кватэрах у жыхароў вёскі Слохі...“, — піша яна.

Так, гэта праўда. Слохі Аннапольскія былі тады самай вялікай надбужнай вёскай, дзе знайшлося месца для многіх афіцэраў і малодшых камандзіраў. Цераз Слохі праходзіла шаша і гэта прыдавала ім асаблівае стратэгічнае значэнне. Недалёка за вёскай крыжаваліся дарогі з захаду на ўсход і з поўдня на поўнач. Хто трымаў у сваіх руках гэтае скрыжаванне, мог быць упэўнены, што мае закупораную бутэльку, з якой нават д'ябал не мог бы выскачыць. Каб абыйсці гэты важны для камунікацыі пункт, неабходна было б дадаткова праехаць некалькі дзесяткаў кіламетраў. І таму Слохі Аннапольскія сталі адным з важнейшых вузлоў Брэсцкага ўмацаванага раёна. На палях слохаўскіх сялян паявіліся жалезабетонныя доўгатэрміновыя пункты абароны, якія ўвайшлі ў гісторыю пад кодавымі клічкамі „Безымянны“, „Пчолка“, „Камуністычны інтэрнацыянал моладзі“ — „КІМ“. Гэта на поўнач ад Слох, а на поўдзень і на паўднёвы ўсход, у лесе, які распасціраецца між шасэйнай дарогай і надбужнай балоцістай далінай, таксама пабудавалі аж 4 доты, пра якія я ўжо расказваў. Размяшчалася тут 3 рота 17 асобага артылерыйскага і кулямётнага батальёна.

Яшчэ і сёння памятаюць гэтых салдат і афіцэраў жыхары Слох і суседніх вёсак. Аляксандр Лучко, які зараз жыве ў Турне Малой, куды пайшоў у прымакі, юнацкія гады правёў якраз у Слохах. Дакладней пазнаёміліся мы з ім у час сустрэчы з Пятром Плаксеем, але першы раз завітаў я да яго ў зімовы вечар мінулага года і тады ён мне расказаў:

— Калі будавалі ў нас гэтыя „точкі“, то я таксама тут працаваў. Вазіў камень, маскіроўку, ды іншыя будаўнічыя матэрыялы. А вечарам нас запрашалі ў кіно...

Тут трэба думкамі вярнуцца на сорак гадоў назад у нашу гісторыю. У вёсках Беласточчыны толькі нямногія чулі, што недзе на свеце існуюць такія „цуды“, як электрычнае святло і кіно. Нічога тады дзіўнага, што кожны хацеў паглядзець гэтае „дзіва“, гэтых людзей, якія раптам ажывалі на белым палатне. Кіно памяшчалася на лясной паляне, недалёка ад дотаў. Аляксандру Лучко было тады 14 гадоў.

— У нас на кватэры, — кажа ён, — памяшчаўся ваенны інжынер Беляков, а ў суседа, у Чырынды, знаходзіўся іх штаб. Толькі пазней пабудавалі яны сабе зямлянкі ў лесе і туды перавялі сваё камандаванне, але афіцэры разам

(Працяг са стар. 1)

Адзін дзень у Істоку

ліцы ўпіраецца ў шашу, што спалучае Гайнаўку з Кляшчэлямі, а другім канцом выходзіць у поле. Зараз жа за шашой жыве **Аляксей Бажко.** Шчыра кажучы, не яго я хацеў наведаць, але людзі, якіх я пытаў пра Бажко, накіравалі мяне якраз да Аляксея, бо ён як уласнік тартака з'яўляецца тут найбольш вядомым чалавекам.

— Да мяне прывозяць дрэва для распілавання, — кажа ён, — не толькі з навакольных вёсак, але нават з Беластока і Варшавы. Цяпер пайшла мода на абліцоўку сцен у гарадскіх кватэрах драўлянай панеллю...

Яго панадворак загружаны стройнымі соснамі і елкамі, якія чакаюць сваёй чаргі, каб папасці пад ненасытныя зубы лесапільнай рамы.

— Раскажыце мне, — прашу Аляксея Бажко, — як узнікла тут гэтая лесапільня?

— Вельмі проста, — кажа ён. — Гміна атрымала дазвол на адкрыццё менавіта такой рамеснай паслуговай пляцоўкі і шукала кандыдата, які захацеў бы ўзяць на сваю галаву гэты клопат...

— Чаму клопат?

— Бо трэба было пабудаваць будынак, купіць машыны, навучыцца іх абслугоўваць...

— Але цяпер вы не шкадуеце? — пытаю. — Столькі ж кліентаў...

— Дагэтуль так, быў доход, але цяпер забаронена прадаваць лес для патрэб прыватнага будаўніцтва, дык і ў мяне стала намнога менш кліентаў. Прыдзецца, бадай, закрыць гэтую майстэрню, бо на падатак не зараблю.

Падатку плоціць ён дзяржаве амаль 4 тысячы злотых у месяц. Гэта не так ужо многа, бо такую суму, калі ёсць што рабіць, ён лёгка заробіць за паўтара дня працы. Праўна, трэба было б яшчэ далічыць амартызацыю машын і будынкаў, якія каштавалі вялікія грошы.

— Маю гаспадарку, — кажа ён на развітанне, — і буду, як даўней, спакойна займацца земляробствам.

А мне здаецца, што Аляксей Бажко не захоча пакінуць сваю лесапільню. Гэта ж яго „залатая курыца“. Яна патрэбная яму і сялянам.

*

Сям'ю Герцуноў сустрэў я на панадворку.

— Толькі што разгрузілі мы апошнюю фуру жыта, — паінфармаваў мяне старэйшы з Герцуноў — Васіль.

— Значыць, ужо скасілі і звезлі вы свой ураджай?

— Толькі святкаваць няма часу, — смяецца яго сын, Грыша Герцун. — Зараз крыху паабедаем і еду касіць збожжа да суседа. Ён мне дапамагаў учора, а я яму сёння.

Старэйшаму Герцуну, Васілю, ужо 70 з лішнім гадоў. Калісьці і ён у Істоку лічыўся добрым гаспадаром.

— Ці не баяліся вы перапісаць сваю гаспадарку на сына? — пытаю яго.

— Зямлю аддаў яму я без боязі, — гаворыць дзядзька Васіль, паказваючы на сына, — але пачаў баяцца тады, калі сын прыступіў да пакупкі машын, пачаў будаваць хлявы і абору і разводзіць жывёлагадоўлю. Баяўся я тады, што ён па вушы ўлезе ў даўгі.

Слухае гэта Грыша Герцун і ціха смяецца.

— Не хапае мне толькі растрасальніка для гною і бульбакапалкі, — кажа ён. — А так усе іншыя машыны я ўжо маю.

Стаім мы і гутарым на таку ў клуні, загружанай сенам і збожжам Відаць, што гаспадар пастараўся карму на зіму для сваёй жывёлы. І Грыша Герцун гаворыць, што ён не мае намеру ні на адну штуку паменшыць сваю жывёлагадоўлю.

— Будзе яшчэ сена з другога пакосу,

Дзмітрый Бажко са сваёй жонкай лічыцца ў Істоку адным з лепшых гаспадароў.

Шляхам жыцця

(Працяг са стар. 1)

ла на Японскі фронт. Мяне пасля выздараўлення назначылі ў аўтамабільны батальён. Там я ўдасканаліў сваё рамяство і атрымаў званне старшыны рамонтнага ўзвода.

*

Наступіў 1947 год. У пачатку мая вяртаўся Сяргей з арміі дамоў. Едучы з Беластока, у цягніку пазнаёміўся з дзяўчынай. Так яму спадабалася, што не мог не выйсці на яе прыпынку. Праўдаў аж да самай хаты ў вёсцы Гацькі. І ў Белавежу, на радзіму, з падвойным хваляваннем вяртаўся, бо не толькі спатканне з маці (бацька памёр заўчасна), сястрой, братам, з жыхарамі, сярод якіх вырас, кранала яго, але яшчэ і тое, што ўпершыню прыехаў з глыбокім пачуццём да дзяўчыны. У хаце былі цяжкія ўмовы. Не было за што купіць нават цывільнай вопраткі Сяргею. Дык не мог ён доўга бясчынна сядзець у хаце. Сяргей накіраваўся ў ПУР у Бельску і па дарозе заехаў да сваёй дзяўчыны ў Гацьках і закрануў справу жаніцьбы. Зіне было 17 год. Маці не давярала паявіўшамуся жаніху ў форме салдата. „У яго мо ёсць дзе-небудзь жонка“, — думала. Ды і вясковыя цёты такую думку выказвалі. Але бацька ў гэтым жыццерадасным чалавеку ўбачыў справядлівага і добрага будучага зяця. І не памыліўся.

— Зіна, прыпомні, як гэта было, — сардэчна звяртаецца Сяргей да жонкі. А яна ўсміхнулася ласкава, глянула на мужа неяк з удзячнасцю і загаварыла аб далёкім мінулым, аб іх жаніцьбе. Тон размовы сцвярджаў факт, што пражылі яны з сабою 33 гады згодна і шчасліва. Гэта адчувалася ва ўсім. І гэты супольны жыццёвы шлях пачаўся тады, калі ў ПУРы Сяргей атрымаў скіраванне на працу ў Галдапскі павет. Тады галоўным заданнем было загаспадаранне бязлюдных земляў заходніх і паўночных. І адным з падзвіжнікаў іх загаспадарвання з'яўляецца Сяргей Пархоцік. Там кавальская прафесія была на вагу золата. Але найгорш, што не было кузні. І Сяргей пастанавіў прывезці туды з Белавежы бацькоўскія кавальскія прылады і інструменты. Улады далі яму вагон на іх перавозку. А дырэктар прадпрыемства ўручыў Пархоціку грошы на пакупку касцюма, бо ведаў, што ён будзе жаніцца.

Сяргей прыехаў у Беласток, і на Сенным рынку нечакана спаткаў Зіну. З ёю купіў ён сабе касцюм і разам паехалі ў Гацькі. 6 чэрвеня 1947 года адбыўся іх шлюб, і маладажоны выехалі на вызваленыя землі. Сяргей займаўся там рамонтам сельскагаспадарчых машын, а таксама падкоўваннем коней. Хутка абжыліся і задаволены былі жыццём і ўсім, што іх акружала.

*

Сяргей быў не толькі добрым рамеснікам, але таксама і добрым прапагандыстам. Адчувалася гэта на сходах і падчас працы. Выдзяляўся таксама ён сваёю паставаю, партыйным падыходам да вялікіх і малых спраў. Быў ужо членам ППР. Прапагандыцкія здольнасці Сяргея прыкмецілі партыйныя ўлады ў Галдапе. Сяргей перахо-

з сем'ямі надалей жылі ў Слохах.

— Каго вы памятаеце? — пытаю селяніна.

— З твару то я ведаў многіх. І калі б хто паявіўся тут зараз, дык напэўна змог бы я пазнаць яго. Але па прозвішчу... Столькі часу прайшло... Памятаю **Белавусава** і **Курачкіна**. Былі яны ездавымі, значыць, фурманілі. Часта прыходзілі да нас рэзаць сечку сваім коням. Быў такі высокі новапрызваны, што называўся Грэхаў. І Сейсаў быў, і Плаксей...

У кніжках, у якія дзядзька Аляксандр не прывык заглядаць, ён не змог прачытаць пра гэтых воінаў. Значыць, яны сапраўды тут былі і прозвішчы іх асталіся ў яго памяці.

— У нядзелю надосвітку, калі тут распачалася вайна, — расказвае ён, — я, вядома, знаходзіўся ў сваёй хаце. Адзін пакойчык займаў у нас гэты ваенны інжынер Беляноў...

— Ці лейтэнант па званню? — цікавіўся я.

— Не, афіцэрскіх адзнак ён не меў. Толькі чорныя пятліцы. Быў будаўніком і да тых, што займалі „точкі", ён не ўмешваўся. Але тады, у нядзелю, наша мама найперш разбудзіла мяне і маю сястру, а затым пайшла будзіць і яго, гэтага Белякова. *„Уставайце, кажа, бо мусіць, вайна пачалася"*. Белякоў сарваўся з ложка, высадзіў галаву праз акно, а тут зямля ўжо дрыжыць ад выбухаў і нямецкія самалёты аж выюць, так нізка імчацца над вёскай. Белякоў хуценька апрануўся, схапіў свой пісталет і некуды пабег. Неўзабаве ён вярнуўся назад і пачаў упакоўваць свае рэчы. Мама падрыхтавала яму снеданне, але яму ўжо і есці адхацелася. Схапіў свой ручны чамаданчык і накіраваўся да выхаду.

— А што нам рабіць з вашымі рэчамі, якія тут асталіся? — пацікавілася маці.

— Вайна ў нас будзе кароткая, — сказаў ён. — Мы хутка паб'ем Гітлера і тады я вярнуся сюды, заеду да вас. А калі не пашчасліўціца, дык што ж, — уздыхнуў ён, — вось вам мой адрас. Паведаміце маёй сям'і, што я быў у вас, што тут жыў...

І пабег інжынер Белякоў. Загадаў яшчэ старшыні сельсавета, каб даў яму тры сялянскія падводы, пагрузіў на іх, што хацеў вывезці, і паімчаўся ў Бацькі, дзе памяшчаўся штаб 17 батальёна. Пазней, калі сяляне з падводамі вярнуліся дамоў, расказвалі, што адступілі яны недзе аж за Бельск, дзе іх злавілі нямецкія самалёты. Лёталі над самымі галовамі і касілі ўсіх з кулямётаў. Слохаўскія сяляне з падводамі проста ўцяклі дамоў і што сталася з Беляковым, ніхто з іх не ведае. Адступаў ён разам з іншымі, ішоў пехатой на чале свайго будаўнічага атрада. Пасля вайны, на жаль, у Слохах ён не паявіўся, а яго адрас і ўсё іншае пайшло з дымам, калі гітлераўцы палілі вёску Слохі Аннапольскія. Асталася толькі памяць.

— Я яшчэ вам штосьці пакажу, — кажа дзядзька Аляксандр і доўга капаецца сярод сваіх хатніх папераў, схаваных у шуфлядзе стала. — Паглядзіце, — паказвае мне нейкую старэнькую нажаўцелую фатаграфію маладзенькага, круглатварага, высока падстрыжанага савецкага афіцэра — малодшага лейтэнанта.

— Гэтую фатаграфію знайшоў я ў „точцы", — апавясціў мне селянін.

— Сапраўды? Дзе, у якой точцы?

— А ў той, што стаіць у лесе над балотам, — спакойна паясніў Аляксандр Лучко. — Яна памяшчаецца крыху

(Працяг на стар. 6)

Сытых галодны не зразумеў

Не разумее сыты галоднага?
Прывык галодны. Гэта нічога.
Не разумее галодны сытага?
Тады бяда. А вось вам і прыклад.

У нас на рабоце традыцыя ёсць,
Што „абмываюць" дасюдна усё:
Імяніны і паправіны,
Шлюбы, жалобы, „чэпковэ", хрысціны,
Новыя боты і нагавіцы,
П'ецца гарэлка, нібы вадзіца,
Бывае, п'ецца і без прычыны.
А калі Антак меў імяніны
(Сваёй асобай свет ашчасліві),
То мы хадзілі проста на вушах,
Тады работы ніхто й не рушыў.
Была і „звыкла", і „гатункова",
Дамам салодкую Антак падсоўваў.
А на закуску проста „свяцонэ",
Былі грыбочкі і карнішоны.
„Пальцам напханую" там на закуску
Елі, хвалілі, казалі: люксус!
Дзяды усе былі ганаровыя,
Ставілі часта, ставілі добра.
Гонар загадваў, дурная звычка,
Не ад пустой мы бутэлькі затычка.
Як працавалі? Наогул някепска.
Туды не лезлі, дзе было цесна.
Дзе было лёгка — быў бізнес, кар'ера.
Дзе было цяжка — шукалі фраераў.
Свет ёсць шырокі, свет ёсць вялікі,
Фраераў поўна, няма ім ліку.
Калі зракаўся, дык незадоўга
На яго месца прымалі другога.
І так жылі мы, Бога хвалілі,
Пілі і елі, елі і пілі.
Цяжка бывала нам толькі ад „каца",
Ды не схацеў адзін фраер звальняцца.
Ён быў заўзяты і малады,
З энтузіязмам і голы як біч.
Сваю прафесію вельмі любіў,
Хацеў працаваць, хацеў зарабіць.
Не знаўся ён на геаграфіі,
Нават „упісовага" нам не паставіў,
А на намёкі (ад кіраўніцтва)
Аб дысцыпліне нешта навінчваў.
Фраер заўзяты — таксама фраер,
Мы гэта цэнім, мы гэта знаем.
А што заўзяты, добра нагода,
Будзем „даіць" яго доўгія годы.
Так прамінула гадоў мо з дзесяць,
Фраер журыўся, штодзень нас „вешаў".
Не піў нат піва, як нейкі горшы,
Сыр па дванаццаць еў ён і доршы.
І мацюкаў з невыразнаю мінай
Ён на выплату сваю сімвалічну.
— З чаго тут жыць? — рыгарычна пытаў ён.
Мы жартавалі: — Які цікаўны!
Аб справядлівасці нейк заікнуўся.
А кіраўніцтва: — Ты некультурны!
Раз у начальства скардзіўся трохі,
Але мы мелі „плечы" і „ходы".
Дні уцякалі, гады міналі.
Ён ажаніўся (вядома — фраер).
Сыплюцца дзеці, нібы з мяшка.
Прышлося новую працу шукаць.
Замацюкаўся на развітанне,
Мы шкадавалі, ...што не паставіў нам.

Цётка Мальвіна

— кажа ён. — Толькі, каб крыху балота падсохла, бо зараз адну фуру з сенам даводзілася выцягваць аж двума трактарамі.

*

Грыша Герцун спяшаўся ў поле і таму я даўжэй не спыняў яго. Пайшоў я да **Дзмітрыя Бажко**, да гэтага, таксама маладога гаспадара, якога я перабылтаў з уласнікам лесапільні Аляксеем Бажко.

— Кажаце, — звяртаюся я да таго ж Дзмітрыя Бажко, — што жыта ўжо скасілі і звезлі?

— Так, у панядзелак пачалі, а ўчора, у чацвер, спраўлялі ўжо дажынкі.

— То не тое, што калісьці было, — уключаецца ў размову яго жонка. — Я яшчэ памятаю, як мы сярпамі жалі. У майго бацькі кожны год нажыналі нейкіх 60 коп жыта, 40 коп аўса і яшчэ 15 коп пшаніцы... І ўсё гэта даводзілася сярпамі... А я сёння паспрабавала жаць сярпом авёс у нашым агародчыку, бо там вецер вельмі пакруціў. Два дні жала і можа капа назбіраецца.

Іх трое. Маці, жонка і ён. Разам апрацоўваюць 17 гектараў зямлі.

— Каб мне дастаць яшчэ снопавязалку і некаторыя другія машыны, — кажа Дзмітры Бажко, — то тады можна было б жыць.

Асноўнай крыніцай яго даходу таксама з'яўляецца жывёлагадоўля, продаж малака.

— Што вы! — усклікае ён. — У ніякім выпадку я не маю намеру прадаваць сваіх кароў. Гэта нічога, што выпаў такі цяжкі год, неяк пракармлю я сваю жывёлу. Крыху сенам, крыху сечкай, крыху асыпкай...

*

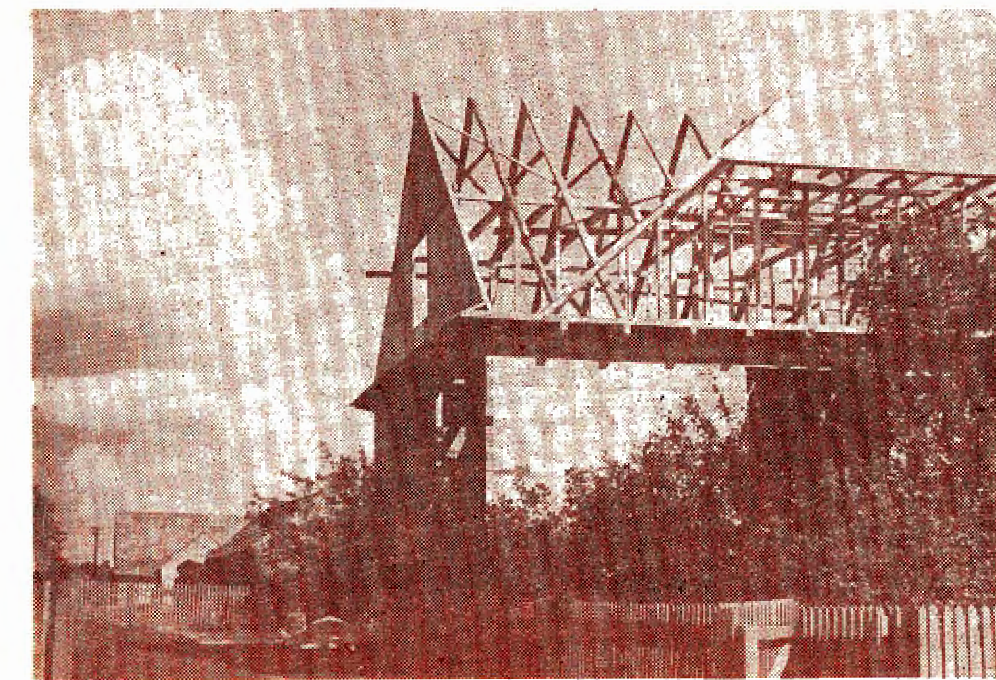
Захацелася мне наведаць яшчэ вясковую краму. Яна аднак была закрыта. Нейкая бабуля падказала мне, што прадаўшчыца жыве на канцы вёскі і там я знайду яе, ды як добра папрашу, то яна прыйдзе, адкрые гэтую краму, і я змагу купіць, што мне трэба.

— Там такі вялізны драўляны дом яна сабе пабудавала, вы не заблудзіцеся, — раіла мне бабуля.

— А што можна купіць у вашай краме? — запытаў я гэтую бабульку.

— Найбольш у нас піва і іншых напіткаў. А хлеба то зусім няма. Такім рэнцістам, як для прыкладу я, даводзіцца за хлебам ездзіць у іншыя вёскі, або аж у Гайнаўку...

Анна Кердалевіч не толькі працуе ў краме. Яна яшчэ і солтыс у Істоку, і старшыня гуртка вясковых гаспадынь, і радная гмінай рады. На панадворку ў яе красуецца блакітны „Фіят-125", а далей новыя гаспадарчыя будынкі і гэты драўляны дом на высокім цагляным фундаменце. Муж яе працуе машыністам на паравозе, а бацька, Іван Ціхі, таксама чыгуначнік, ужо на рэнце па прычыне здароўя. З кожнага кутка аж вылазіць наверх тут іх дабрабыт.

Аграмадны драўляны дом задумала сабе пабудаваць Анна Кердалевіч, якая ў Істоку з'яўляецца і прадаўшчыцай, і солтысам.

— Ці гэта праўда, што ў вашай краме нельга купіць хлеба? — пытаю я прадаўшчыцу, солтыса і радную ў адной асобе.

— Так, хлеба я не заказваю, бо псуецца, — адказвае яна і хутка дабаўляе: — Тут кожная гаспадыня пячэ свой уласны хлеб. У мінулым годзе прывозілі мне нейкіх 20 буханак хлеба два разы ў тыдзень, то я не магла прадаць і брала дамоў на корм для курэй...

Не пераканала мяне Анна Кердалевіч. Здаецца, больш тут важнае тое, што з хлебам клопат, бо трэба за ім сачыць, каб не зацвіў, каб мышы да яго не дабраліся. А бутэлькі з напіткамі ідуць як вада. І правізія для прадаўшчыц таксама. Але гэта ўжо справа мясцовага ГСу.

*

Наведаў я яшчэ і Антона Андрэюка. Пра яго аднак варта асобна напісаць, бо таго, што ён перажыў за сваё доўгае жыццё, хапіла б на тоўстую аповесць...

...і так закончыўся адзін мой дзень у Істоку. Пакідаў я гэтую вёску з глыбокім пераканаsuccеннем, што не жыхарам да поўнага шчасця трэба толькі спакою і спрыяльных умоў да працы.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

дзіцца на партыйную работу, становіцца інструктарам прапаганды КП.

*

Сяргей Пархоцік у 1956 годзе вярнуўся да сваёй прафесіі, да свайго рамяства і прыехаў у родны дом. Рабіў вазы, матыкі, падкоўваў коней. Пасля ўзяўся за выраб байлераў, крайзег, печаў для цэнтральнага ацяплення. Ды чаго ён толькі не рабіў! Тэхнічны талент яго развіўся і ўдасканальваўся. Цяпер сам сабе ён змураваў дом і сам усё ў ім зрабіў, уключна з кафлянай плітой і сцяноўкай, а таксама з цэнтральным ацяпленнем (батарэі сам рабіў). А ў хаце парадак, сучасная мэбля, адчуваецца дабрабыт. Многа яму даводзіцца цяпер займацца рамонтам сельскагаспадарчых машын, прадукцыяй кабін для трактароў. Але да сёння найпрыемнейшай для яго работай з'яўляецца падкоўванне коней. „Я нават конскі запах люблю, — кажа ён. — Конь — мілая, разумная і чулая звярына".

Прыемна і тое, што ў асобе свайго сына прадоўжыў бацька самога сябе, бо сын Генік таксама стаў рамеснікам, што праца рамеснікаў вельмі патрэбная людзям, што яна прыносіць людзям і яму шмат карысці.

Міхась Хмялеўскі
Фота аўтара

ЯКІЯ МЫ ЛЮДЗІ

ЦАЛАВАЦЬ ЦІ НЕ ЦАЛАВАЦЬ

Некаторыя пішуць, што ад цалавання ніхто не памёр. А хто яго ведае, хто ад чаго памёр. У сваёй вёсцы не заўсёды ведаеш, а свет вялікі. У час рэвалюцыі не то што цалаваць, але і пацікаць руку адміналі. Было многа заразных хвароб. Ведаю чалавека, які дзесяткі год хварэў ад цяжкай венерычнай хваробы і памёр ад яе. Людзі хутка набіраліся хваробы. Хапіла, што былі пэнкнутыя губы ці падрапаная рука.

Пытанні: цалаваць ці не цалаваць? Напішаца да рукі ці цягнуць яе да губ? А некаторыя нават падаць рукі не ўмеюць. Падае правую руку, а левую трымае ў кішэні і глядзіць у другі бок.

Кожны хацеў бы быць здаровым. А хто мае хворыя рукі, з экзэмай ці з барадаўкамі? Мне здаецца, той не павінен падаваць рукі. Ёсць таксама і хворыя губы.

А калі нос пачуе пах рукі, тады ўжо позна не цалаваць. Але пераважна бываюць чыстыя рукі. Хоць было і так: адзін чалавек пайшоў да знаёмага, прывітаўся, а ў той час са спальні выйшла ў халаце жонка знаёмага. Трэба і з ёю прывітацца. Ды й пацалаваў у руку. Гаварыў, што пахла асалецам. Відаць была каля спацелага цела.

Даказваюць, што цалаваннем рук ушаноўваем жанчын. А бывае так, што такі рыцар, пацалаваўшы слабую рукку, тут жа, пры жанчынах, крые матам і кідаецца „мясам".

Цалуем, бо мода.

Напісана, што нялоўка не пацалаваць, калі пасля хто пацалуе. Мне здарылася бачыць, што першы пацалаваў, а другі не цалаваў і не сароміўся. Відаць, меў рацыю.

Калі збіраюцца на баль больш-менш роўныя ўзростам, цалаванне рук — іншая справа. Але зайшоўшы ў спулдзельню, дастаткова пакланіцца знаёмым жанчынам. Бывае так: калі хто пацалуе вясковую жанчыну ў руку, то яна зараз выцірае гэтую руку проста аб сябе.

„Ніве" тое добрае, што моднае. Гавораць, што павінна быць пашана для жанчын. Сёння ўсе роўныя. І трэба ўзаемна шанаваць адны другіх. І не толькі праз пацалунак.

Ф. Хлябіч

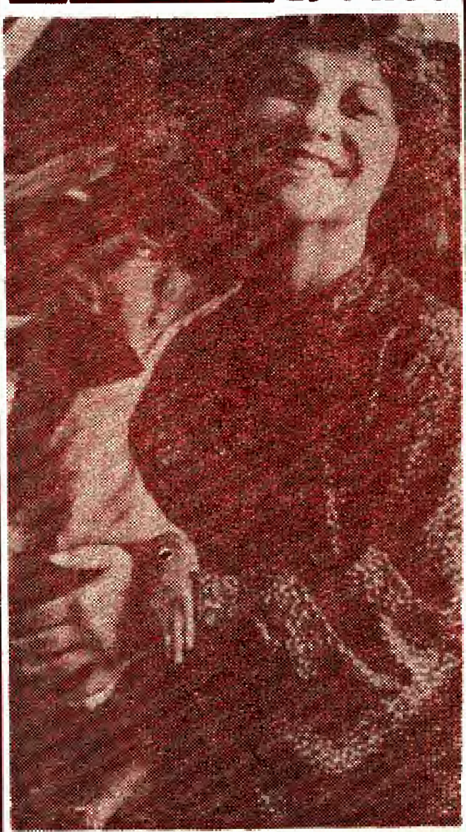
Святліца без даху

Жыхары Рыбалаў у Заблудаўскай гміне пабудавалі двухпавярховую прасторную святліцу. Матэрыял атрымалі з ліквідаванага драўлянага будынка ў Беластоку. Калі пабудавалі, аказалася аднак, што столь можа заваліцца. Асабліва, калі б сабралася на першым паверсе значная колькасць людзей. Таму зараз жа паставілі стаўбы-падпоркі. Але гэта не было тое. Яны не маглі ўвесь час служыць. І так у канцы канцоў давялося разабраць увесь другі паверх. Цяпер будынак стаіць без даху. А лета ж дажджлівае. Вада льецца па сценах і ў сярэдзіну святліцы. Накрыць святліцу этэрнітам узяўся мясцовы сельскагаспадарчы камбінат. Пакуль што зацягнулі толькі бэлькі. Затым працу спынілі.

23 жніўня наведалі мы Рыбалы і заглянулі на панадворак святліцы праз прыгожую жалезную агароджу. На браме замок. Перад святліцай будаўнічы матэрыял. Ля ўваходу ў будынак жвір на пабудову сходаў. У той дзень і наступны ліў дождж. Як і ў папярэднія дні. Нам стала шкада будынка і грамадскай працы. Святліцу неабходна накрыць. Чым хутчэй, тым лепш. Насупраць святліцы знаходзіцца школа. Які прыклад даюць дзецям дарослыя?..

І. Непаседа

ФОТА ПА ЗАКАЗУ Ł. PRUS

Сардэчныя тайны

Дарагое Сэрцайка! Была я з мужам на вяселлі ў яго сваячкі і ад тае пары не магу супакоіцца. А ўсё з-за таго, што там на вяселлі была яго даўняя нарачоная. Муж мне калісьці аб ёй расказваў. Хадзіў ён з ёю яшчэ перад войскам. А калі пайшоў у армію, яна выйшла замуж. Ад тае пары ён яе не бачыў. Мы ўжо жывем разам 12 гадоў. Маем двое дзяцей, якія ходзяць у школу. Муж мой добры, клапоціцца пра сям'ю, мне дапамагае ў дамашніх працах, лішне не п'е. Жывем мы згодна. Але вось на тым вяселлі муж убачыў сваю былую нарачоную. Яна была з мужам. Мы падыйшлі да іх, прывіталіся і селі разам за стол. Мне не хацелася сядаць разам, але не было выйсця (гэта запрапанаваў яе муж). Муж мой сеў побач яе. Запрашаў яе выпіць і закуску падносіў, мне таксама. Але мне было крыўдна. А калі пачаліся танцы, муж узяў яе танцаваць. Штосьці гаварылі, усміхаліся. Я тады танцавала з яе мужам, але ўвесь час вока з іх не спускала. Гэта мне зусім сапсавала настрой і я сказала мужу, каб пайсці з вяселля да бацькоў мужа — яны тут недалёка жылі. Але ён адмовіўся. Кажа, што гэтак брыдка. Калі ўжо прыехалі на вяселле, дык трэба ж быць. Так я на сілу там прасядзела, штучна час ад часу ўсміхаючыся, а ў сярэдзіне ўсё аж трэслася з нерваў. Вярнуліся мы дамоў, але я да гэтай пары супакоіцца не магу. Мне ўсё здаецца, што муж толькі аб ёй і думае. Хаця я гэтага па ім не заўважаю, ён надалей такі ж у адносінах да мяне, як і раней. Але можа тоіць усё ў сабе. Я не магу прабачыць яму, што не згадзіўся выйсці, як я яму прапанавала. Бачыў жа, што я нервуюся, але астаўся, бо яму яна відаць і цяпер яшчэ падабаецца, ці ж не так, Сэрцайка?

Ірэна з Бельшчыны

Ірэна! Не бачу я нічога дрэннага ў паводзінах мужа, паводзіў ён сябе так, як належыцца за сталом у гасцях. А ўцякаць з вяселля толькі таму, што тут была яго колішняя нарачоная? Яна ж таксама была з мужам. І твой муж і яна маюць жа свае сем'і. Што ж тады для іх тое колішняе, маладзёнчае каханне? Адно ўспамін з маладых гадоў. І кінь ты тыя падазрэнні і не шукай, як кажуць, дзіркі ў цэлым у сваіх добра ўладжаных сямейных справах.

Сэрцайка

(Працяг са стар. 5)

Жылі ў Слохах...

бліжэй у бок Малой Турны, за гэтай „чорнай“ „точкай“.

Я ўзяў схему размяшчэння дотаў у раёне вёскі Слохі Аннапольскія і доўга ўглядаўся ў яе, каб неяк акрэсліць, дзе Аляксандр Лучко знайшоў гэтую фатаграфію. Выходзіць, што нехта пакінуў яе ў доце пад клічкай **„Холм“**.

— Гэтая „точка“ абаранялася аж да суботы, — кажа селянін.

— То ж вайна пачалася ў нядзелю, — гавару яму.

— Ну, так, — паясняе Аляксандр Лучко. — Вайна сапраўды пачалася ў нядзелю, але да серады тут вялікіх баёў не было. Толькі ў сераду, недзе так пад абед, цэлая дывізія немцаў пайшла на рускіх, каб выгнаць іх з гэтых „точак“. Мы на балоце пасвілі тады кароў і ўсё гэта бачылі. Атручвалі іх газамі, падпальвалі бензінам, а яны аж да суботы, значыць, цэлы тыдзень трымаліся тут у „точках“...

— А можа ведаеце, як называецца гэты малодшы лейтэнант?

— Гэта **Шчэвлюкоў**, — кажа Аляксандр Лучко, а мне ў галаве не ўмяшчаецца, ці верыць яму, ці праўду ён кажа, ці толькі казкі расказвае. Сягаю да пісьмаў і расказаў Івана Шыбакова. Успамінае ён пра малодшага лейтэнанта **Шэўлюкова Івана Ігнацьевіча.** Быў ён камандзірам дота „Горны“. Гэты дот знаходзіцца па-суседску з дотам **„Холм“**, таксама ў лесе між Слохамі і Турнай, бліжэй Турны. Яшчэ Міхаіл Мльнарчук, муж Любы, гаварыў мне, што ў адным з гэтых дотаў ён таксама бачыў многа пабітых савецкіх салдат...

Ці **Шчэўлюкоў** з успамінаў селяніна гэта і ёсць **Шэўлюкоў** — камандзір дота „Горны“? Ці памяць Аляксандра Лучка не падвяла?

Паслаў я здымак у Савецкі Саюз Івану Шыбакову, паказваў яго і Пятру Плаксею, але, на жаль, не дапамаглі яны мне разгадаць гэту загадку. Іван Шыбакоў напісаў, што можа гэта быць малодшы лейтэнант Іван Шэўлюкоў, але ён у гэтым не ўпэўнены, а Пятро Плаксей рашуча заявіў, што такога афіцэра ён зусім не ведае. Толькі дзядзька Аляксандр упэўнена гаворыць, што гэта Шчэўлюкоў і ён яго добра ведаў і многа разоў сустракаў.

— Разам з ім быў яшчэ лейтэнант Еськоў, — кажа Аляксандр Лучко. — Гэта ён у Слохах забіў гітлераўскага маёра...

Еськоў Аляксандр Васільевіч камандаваў дотам „Чорны“. Гэты дот таксама памяшчаўся па-суседску з дотам „Холм“ і „Горны“. Іх камандзіры жылі ў Слохах. Пра іх свой расказ я прадоўжу праз тыдзень.
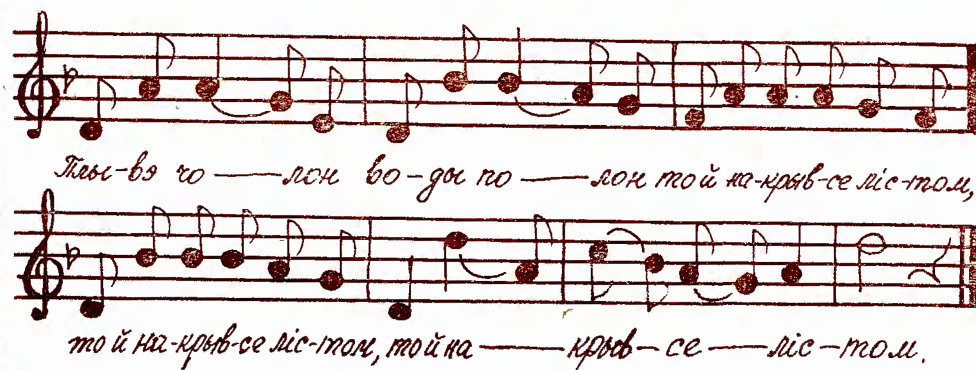
Віктар Рудчык

Гэтую фатаграфію знайшоў у доце Аляксандр Лучко, селянін з вёскі Турна Малая. Кажа ён, што гэта малодшы лейтэнант Шчэўлюкоў. А можа Шэўлюкоў?

Ф-А-Л-Ь-К-Л-О-Р

СЯМЕЙНАЯ

Плыве чолон воды полон то й накрывсе лістом,
то й накрывсе лістом,
то й накрывсе лістом.

Нэ хваліся, дівчынонько, чырвоным маністом,
чырвоным маністом,
чырвоным маністом.

Бо прыйдэццэ — нэ мінэццэ маністо збываті,
маністо збываті,
тютюн куповаті.

Нэ хваліся, козачэнько, кучэравым чубом,
кучэравым чубом,
кучэравым чубом.

Бо прыйдэццэ — нэ мінэццэ твой чуб розоўеццэ,
твой чуб розоўецца,
твой чуб розоўецца.

Ад Раісы Чарнякевіч, 1896 г. нараджэння, вёска Макаўка гм. Нарва, запісаў 11 чэрвеня 1980 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

Куток практычных ведаў

ЯКІ ТЛУШЧ?

Ці заўважылі вы, як недаацэньваецца ў нашай кухні раслінны тлушч? У нас як не падсмажыш на шмальцы ці на масле, дык, здаецца, і страва не страва. Больш таго, гаспадыні, якія смажаць на алеі ці маргарыне, выклікаюць нераз здзіўленне і ўсмешкі „вопытных“ гаспадынь, якія лічаць, што такім чынам псуецца смак стравы.

А чаму? Увесь жа Усход і Поўдзень смажаць мяса і ўсё іншае на соевым і кукурузным алеі, а якія выходзяць у іх смачныя і араматныя стравы!

Праўда, што масла мае большую вартасць, у ім знаходзіцца вітамін А, Д, і С, яно добра страўляецца арганізмам, але — увага! — толькі ў сырым стане. У тэмпературы 130°С яно не толькі траціць вітаміны, але становіцца цяжкастраўным. Таму, любячы, напрыклад, кураня з маслам, можна падсмажыць яго на алеі, а, падсмажыўшы, палажыць наверх кавалачак масла. О, якіх жа смачных курант давялося мне есці ў Грузіі! Называюцца „табака“, доўга марынуюцца з часнаком і іншымі прыправамі, а пасля смажацца на гарачым алеі і падаюцца з сырой цыбуляй і салатай з белай капусты. Да гэтага могуць быць фрыткі, але неабавязкова.

Алей і маргарын з'яўляюцца лёгкастраўнымі тлушчамі, а пры тым у працэсе прадукцыі маргарын, напрыклад, узбагачаецца вітамінамі А і Д. Раслінныя тлушчы проста неабходны для нашага арганізма. Добра на ім смажыць і мяса, і аладкі. Ну, можа, апрача яешні. Яна сапраўды, найлепшая на масле.

Трэба, аднак, памятаць пра тое, што тлушчы трэба ўмець перахоўваць. Еслі тлушч не толькі траціць сваю вартасць, але можа і пашкодзіць здароўю. Маргарын, напрыклад, не псуецца на працягу 2 тыдняў, калі яго перахоўваем у халодным месцы.

Што датычыць масла, дык яго найлепей перахоўваць ва ўпакоўцы на найніжэйшай полцы ў халадзільніку. Калі хто халадзільніка не мае, то павінен пералажыць масла ў каменны посуд, апараны гарачай вадой і спаласнуты халоднай, накрыць пергаментнай паперай, і гэты посуд уставіць у большы посуд з халоднай вадой. К сталу трэба падаваць толькі кавалак масла, неабходны на адзін раз.

Гаспадыня

ВЕР-НЕ ВЕР

Дарагі Астроне! Пішу да цябе першы раз. Разгадай мне мой сон. Бо той хлопец, які мне прысніўся, гуляў калісь са мной на забаве, але на апошняй забаве я з ім не гуляла. Ён гуляў з іншай дзяўчынай. Вось мой сон. Снілася мне, што гэты хлопец памёр. Быццам мы былі на могілках. Спусцілі яго ў яму, кідалі пясок толькі рукамі. Я сядзела каля ямы і вельмі плакала. Дык яго не пахавалі, ён ляжаў на зялёнай траве. Я сядзела каля яго і вельмі плакала і ўсё яму казала: „Славачак, Славачак! Адазвіся да мяне, скажы славечка“. Ён паварушыўся. Я пабегла да яго мамы і кажу: „Мамачка, ваш Славік жыве, ён варушыцца“. Яго маці кажа, што не, што ён ужо памёр. Тады яго пахавалі. Я на гэтых пахаранах не была, быццам я не ведала. Прасіла яго маму, каб мне паказала фота. Яна мне фота паказала. Я ўзяла белыя кветкі і палажыла на яго магілу і вельмі стала плакаць. І на гэтым прачнулася.

Аніта з Гайнаўшчыны

Аніта з Гайнаўшчыны! Сцеражыся! Нейкая небяспека цябе чакае. Жывы ж сапраўды хлопец — у тваім сне памёр, пасля вярнуўся, але зноў памёр. Можа прыйсці небяспека таксама з боку гэтага хлопца. Але ўсё ж думаю, што выйдзеш паспяхова з гэтай недарэчнай сітуацыі, паколькі ты плакала, а слёзы абазначаюць нейкую радасць (у небяспечных сітуацыях, бачыш, і радасць бывае). Аб гэтым жа сведчаць і кветкі, якія ты прынесла на магілкі.

Астрон

Кансультацыя юрыста

ПЫТАННЕ: І. і А. пераказалі гаспадарку за пенсію, але не пераказалі будынкаў. І. нядаўна памёр, не апісаўшы нікому гэтых будынкаў. Хто цяпер мае на іх правы: жонка, дачка, якая жыве з жонкай памершага і атрымлівае інвалідскую пенсію, ці сын, які жыве ў горадзе?

АДКАЗ: Паводле закону з 27 кастрычніка 1977 г. адносна пенсіі і іншых належнасцей для сялян і іх сямей (арт. 51), селянін, які пераказвае дзяржаве гаспадарку за пенсію, можа выключыць будынкі. У гэткім выпадку з'яўляюцца яны асобным прадметам уласнасці. Можа ён імі свабодна распараджацца пры ўмове, што ў выпадку іх продажу або даравання дзяржава мае першынство і можа іх купіць паводле цаны, на якую будынкі ацэнены для страхоўкі ў ПЗУ. Можа таксама распарадзіцца завяшчаннем. Калі ж селянін не пакінуў завяшчання, уласнасць пераходзіць на наследнікаў па прынцыпах, устаноўленых спадчынным правам.

У нашым прыкладзе гаспадарка, перададзеная дзяржаве, а таксама і будынкі, з'яўляліся супольнай уласнасцю І. і А. Пасля перадачы гаспадаркі дзяржаве будынкі надалей асталіся супольнай уласнасцю. Пасля смерці І. яго ўдзел у супольнай уласнасці наследуюць яго жонка і дзеці ў роўных частках.

ТРЫБУНА чытачоў

НЕАДКЛАДНАЯ СПРАВА

Ад 1978/79 навучальнага года ў пачатковых школах нашай краіны было ўведзена абавязковае дзесяцігадовае навучанне. Аб гэтым у свой час многа гаварылася, ды і цяпер тэма гэтая не страціла сваёй актуальнасці. Апошняя асветная рэформа ўзнімае на вышэйшы ўзровень адукацыю маладога пакалення — гэтага таксама няма патрэбы аспрэчваць. Ужо ўведзены новыя праграмы навучання ў класах 1-ІІІ, а новая праграма арыфметыкі — у VI класе. Апрацаваны новыя падручнікі. Усё ідзе, як трэба.

А мне баліць адна справа. Настаўнікі беларускай мовы дагэтуль вымушаны карыстацца старой праграмай.

Былі створаны праграмны калектыў, які склаў праграму навучання беларускай мовы яшчэ ў 1978 годзе. У 1979 годзе ў Dz. Urz. Min. Ośw. i Wych. Nr 7 z dnia 31 sierpnia пад нумарам 52 паявілася камюніке Інстытута школьных праграмаў. Прыводжу яго поўнасцю Instytut Programów Szkolnych informuje, że dla potrzeb 10-letnich szkół średnich z dodatkową nauką jęz. ojczystego mniejszości narodowych tzn. białoruskiego, ukraińskiego i słowackiego — wprowadza się do realizacji programy nauczania tych języków. Programy zaakceptowane przez Ministerstwo Oświaty i Wychowania w dniu 23 VII 1979 r. obowiązują od roku szkolnego 1979/80 w klasach II i stopniowo w klasach III do X w następnych latach realizacji programu 10-letniej szkoły średniej."

Новую праграму ў гэтым навучальным годзе трэба рэалізаваць ужо, як бачым, у III класе. Ды, на жаль, настаўнікі гэтай праграмы і на вочы не бачылі. Дзе ж яна?

Палын

ПІЎНАЯ Ў БЕЛЬСКУ

Аб піўной у Бельску на вуліцы Крынічнай у „Ніве" пісалі многія нашы карэспандэнты і чытачы. Змагаліся яны за тое, каб у піўной быў парадак і чысціня. Цяпер усё змянілася. „Ніва" памагла. Калі я ў апошні час зайшоў у піўную, дык не пазнаў, што гэта тая колішняя піўная. За нужнікам, які непадалёк тут стаяў, і пужаў людзей, цяпер сочыць Сцяпаніна Пятроўская, якая ўтрымлівае належную чысціню і парадак, аж прыемна зайсці. Чыста на сталах у самой піўной, чыстая падлога. Часта прыбіраюць попельніцы і не чуваць непрыемнага запаху ад недакуркаў. За ўсю гэту адну піўной варта пахваліць бельскі ВСС.

Румі

НА ПЕРАЛАДУНКУ

Многа мужчын на пераладунку
П'е шмат моцнага трунку.
Хоць не мала яны зарабляюць,
Але й многа прапіваюць.

Калі цяжэй у працы бывае,
Больш тавару выгружаюць,
Тады й дахаты спяшаюцца
І жонкам у хаце памагаюць.

А як у працы трапіць днёўка,
Мядком пахне ім сталоўка,
Бо ў сталоўцы гэта рай —
Пі, ды жыцця ужывай.

А калі той муж не п'яны —
Ён і добры, паслухмяны,
А калі ужо нап'еца,
Жыццё ў хаце не кладзецца.

Бо не знаеш, што сказаць,
На якую ногу стаць,
Крыкам справы не паладзіш,
Гаворыш добра — кажа: гладзіш.

Набярэш вады ў раток,
Сядзеш ціха у куток,
Бо на п'яную грымасу
Шкада нерваў, ну і часу,

Тады яму бяда такая —
Жонка робіцца чужая.
Шчыра кажу, мае мілы,
З п'яным жыці няма сілы.

З водкай нідзе няма згоды,
То выпадкі, то разводы.
Бо праз гэта п'янства, моў,
Колькі сірат, калек, ўдоў!

Адна з жонак

Я РАДЫ ЗА „НІВУ"

Нядаўна я сустрэўся са сваім сябрам Фёдарам Кулікам, які пражывае ў далёкім Кентшыне. Прыехаў ён наведаць сваю радню ў Дубічах. Ён першы загаварыў пра „Ніву", якую пастаянна купляе на станцыі горада Кентшына. Аказваецца, ёсць там і іншыя чытачы „Нівы". Жонка Фёдара Куліка полька, але беларускую газету вельмі паважае. І разам з мужам з „Нівы" даведваецца аб розных свежых навінах з усяе Гайнаўшчыны і сваёй роднай вёскі, а таксама цэлай Беласточчыны. Высока цэняць яны нашу родную газету „Ніву".

М. Панфілюк

НЯМА ГАСПАДАРА

У Бельску на вуліцы Гагарына каля кіёска „Рух" стаяць два будынкі — уласнасць „Каро". Сумна яны выглядаюць. Адзін будынак — 25 м даўжыні і 5 м шырыні, 21 акно, усе шыбы выбіты, электрычныя правады абарваныя, папа, якой дах быў накрыты, абдзертая, толькі кроквы відаць, дзвярэй ад вуліцы Гагарына няма, яны ляжаць у траве і гніюць. Другі будынак па-суседству такой самай велічыні. Там мелі быць гаражы. А цяпер расце многа рознага зелля і лапухоў, аж пад столь.

Я, як убачыў гэта, то мяне аж здзівіла, што „Каро" стала на ногі, прадукцыю робіць поўнай парай і ўсё добра выходзіць. А чаму ж так не дбаюць пра свае будынкі? Ці ж непатрэбныя ім? І кінулі, каб згнілі? Стаю і гляджу на ўсё гэта, а падыходзіць да мяне жыхар, які там блізка жыве, і кажа: „Пане, гэта ўсё ўжо нішчэе гадамі, пакінутае і занядбанае, аж сорамна сказаць каму, што гэта будынкі „Каро". Людзі ў чацвер, праходзячы каля тых закінутых будынкаў, смяюцца і кажуць, як маглі забыць пра свае будынкі, якія будавалі? Такога марнатраўства дагэтуль я ў Бельску не бачыў.

Гром

А МО КАМУ СПАТРЭБІЛІСЯ Б?

Калі будзеце ехаць з Волькі Выганоўскай у напрамку Кляшчэляў, недалёка за вёскаю Волькаю ўбачыце — ляжаць аграмадныя каменні, быццам веліканы, настаўленыя тут нейкай таямнічай, магутнай рукой. Рабілі тут раней дарогу. Каменняў гэтага не прыбралі. А мо б яно спатрэбілася каму для гаспадарчых мэтаў, як матэрыял, напрыклад? А так ляжаць нікому непатрэбныя. А мо б з яго зрабіць помнік прыроды? Варта звярнуць на каменні ўвагу і падумаць, як лепш.

(ус)

МУЗЫКІ

Летнімі вечарамі ў Крывяцічах збіраецца многа моладзі. Моладзь арганізуе музыкі. Спакойна папанцаваць можна ў прасторнай мураванай святліцы і на бетоннай пляцоўцы, абсаджанай бярэзінай. На музыкі ў Крывяцічы збіраецца заўсёды многа моладзі з суседніх сёл, як Міклашы, Орля, Збуч, Стары Корнін, Мора. Шкада толькі, што ў апошні час спыніў сваю дзейнасць у сяле клуб „Рух". Варта, каб маладыя людзі аднавілі яго дзейнасць, бо ён вельмі патрэбны ў такім вялікім і прыгожым сяле.

Іван Кірызюк

СТАРАННЫЯ ПРАЦАЎНІКІ

Цяпер пайшла мода на цэнтральнае ацяпленне. Робяць яго пераважна ў мураваных будынках. Вядома, і пра ваду ў хаце не забываюць. У такім доме на вёсцы нішто не розніцца ад гарадскога.

Вельмі добра ўсе гэтыя работы выконвае паслуговае прадпрыемства пры гмінным спулдзельні „Самапомач Хлопска" ў Орлі. Кіраўніком яго з'яўляецца Рыгор Качынскі.

У Дубіцкай гміне, ва многіх вёсках, гэтае прадпрыемства робіць сялянам цэнтральнае ацяпленне разам з вадой. У брыгадзе працуюць: Валянцін Раманюк — брыгадзір, Аляксей Багацэвіч, Андрэй Данілюк і Валяр'ян Дзенісюк. Усе яны старанныя і добрыя работнікі. Робяць хутка і дакладна. Многія ў гэтым пераканаліся. Ва ўсіх памяшканнях, дзе яны праводзілі цэнтральнае ацяпленне, цёпла і суха. Ды і зроблена яно так, што атрымліваецца вялікая ашчаднасць у вугалі.

У вёсцы Тафілаўцы гэтыя дасканалыя майстры выканалі работу 6 сялянам і ніхто з іх не наракае, а наадварот, кожны задаволены. Галоўным майстрам варштатаў брыгады з'яўляецца Сцяпан Федаровіч.

М. Панфілюк

Ці мы культурныя?
ДРЭВА НЕ ХОЧА ПАМІРАЦЬ

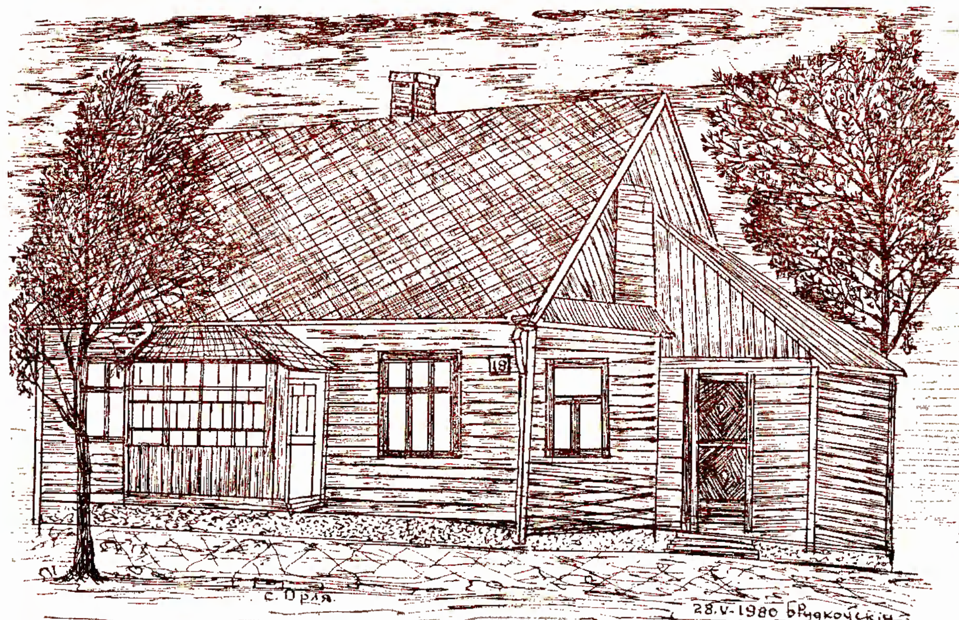
Каб людзі маглі лепш адпачываць, будуюцца ў нас розныя дамы і асяродкі. Цяпер нават да далёкіх кэмпінгаў, якія, як грыбы, абселі найбольш прыгожыя мясціны, пракладзены добрыя дарогі.

Хачу ўзняць, аднак, адну справу, з гэтым звязаную. Пасля некалькіх год карыстання з гэтых адпачынковых аб'ектаў, вакол іх застаецца больш панішчаная зелень і горбы смецця — бутэлек і бляшаных банак ад кансерваў. Бачым тут кругом паламаныя дрэвы, а нават выпаленыя цэлыя куткі лесу. Сам бачыў я гэта на Гайнаўшчыне і на Бельшчыне. Так. Навучыліся мы карыстацца з культурных аб'ектаў, але не навучыліся ахоўваць родную прыроду. Час на гэта!

НА ДАРОЖНЫХ ШЛЯХАХ

Хачу сёння нарысаваць перад вачыма чытача кароткі падарожны абразок. Было гэта 18 жніўня. Я вяртаўся з Бельска аўтобусам. Аўтобус ехаў у напрамку Кляшчэляў. Гадзіна 13.30. Побач мяне апынуліся два маладыя мужчыны, якія завялі паміж сабой гутарку. Але якая ж гэта была гутарка, мае мілыя! Сыпаліся словы, ад якіх не толькі вушы пухлі ў пасажыраў, але і млосна рабілася. Падумаў я ў пэўным моманце, што варта папрасіць тых маладых мужчын, каб перасталі. Але ўсумніўся — ці ж пажона мая ўвага? Дык яны ў азарце гатовы накінуцца на мяне. Хачу аднак сказаць, што з іхняй гутаркі відаць было, што яны родам недзе з Малінік, або з ваколіц Малінік. Значыць, можа прачытаюць, што я напішу. Мая просьба, хлопцы: больш культуры!

В. Семянюк

З блакнота натураліста. Дом у Орлі. Мал. Б. Рудкоўскіна.

З майго архіва. Драўляная царкоўка ў вёсцы Кузава каля Чаромхі. Пабудавана ў канцы XIX стагоддзя. Нядаўна яна была разабрана. На яе месцы будуецца новая, мураваная.

Фота Ул. Сідарука

УРЫВАК З ВЯСЕЛЛЯ

Другі дзень вяселля. Пераязджаем да маладога. Вядома, вязуць аўтобусам. Хаця сказаўшы паціху, вазамі было ў сто разоў прыгажэй. Што зробіш? На тое няма рады, ідзе ўсё наперад. Вясельнікі змучаныя, перапітыя, недаспаныя. Толькі вось калі прыбіталіся, гасцінныя бацькі маладога запрасілі за стол. Усе ажылі. Скажаце, таму што пачалі гасцяваць? О не! Гэта разварушыў людзей гармонік. А майстрам яго з'яўляецца Толік Кэндысь. Прыгожа грае, шэльма! А спеву жанчын, якія за ім падпявалі, не забыць ніколі! Так словы песні той і ходзяць па галаве: „Калі каліна яшчэ цвіце, то не ламай каліны, калі дзяўчына яшчэ расце, то не кахай дзяўчыны". Словы мешаныя, а мелодыя наша, беларуская. За сэрца бярэ адразу, аж слёзы міжволі паяўляюцца ў вачах. Нічога, скажаце, цікавага? Можа яно і так, толькі нас зацікавіла яшчэ нешта. Менавіта вясельны каравай. У нашай вёсцы ён ужо выйшаў з моды. А тут гэтая традыцыя жыве і адкрыта скажам: гэта вельмі прыгожы абычай.

Пачынаецца перапіванне маладога. Маршалак перавязаны прыгожым вышываным ручніком. Каравайніцы ўносяць каравай, спяваючы адпаведныя для гэтага абраду песні. Потым маршалак выклікае да перапою. Падыходзяць бацькі маладога, за імі бліжэйшыя і далейшыя сваякі і калегі. Дараць падарункі і грошы. Старэйшая сванька ўзамен дае кавалачак каравая і кілішак мацнейшай, або кубак піва.

Прыгожая традыцыя ў Войнаўцы, што на Гайнаўшчыне. Потым вясельныя госці ідуць танцаваць, хто хоча. Гучны аркестр даўно рэжа. А старэйшыя збіраюцца дамоў. На развітанне палілася прыгожая песня „Бывайце здаровы". Усе падхапілі.

Маладым жадаем усяго найлепшага. Быць прыгожымі і маладымі заўсёды. Няхай ім шанцуе.

Г. Мароз

НЯСЛАЎНАЯ ХРОНІКА

У вёсцы Бацюты, гміна Турасць Касцельная, на чыгуначным пераездзе пасажырскі поезд з Беластока ў Варшаву наехаў на 3-гадовага хлопчыка з Бацютаў, які без апекі гуляў на рэйках. Хлопчык быў забіты на месцы.

Імпартгумар

З раніцы на тоненькай інтымнай ноце спяваў ліпеньскі дожджык сваю ненадакучлівую калыханку.

Супрацоўнік групы ХРАП (ці, можа, якой іншай) Суслікаў Аўдзей Яўсеевіч пасля комплекснага абеду за рубель пятнаццаць капеек глядзеў асалавелымі вачамі на кіраўніка групы Сыча Сымона Сымонавіча, які ўважліва чытаў нейкую важную паперу. Аўдзей Яўсеевіч прыкладаў нечалавечыя намаганні, каб не заснуць, аднак каварны бог Марфей пакрысе скарыў Аўдзея Яўсеевіча, галава яго апусцілася на часопіс з разгаданым красвордам, а праз некалькі мінут яму пачаў сніцца сон, пастаўлены па жахлівым сцэнарыі.

Сніласся Аўдзею Яўсеевічу, што ён пасля комплекснага абеду за рубель пятнаццаць капеек глядзеў асалавелымі вачамі на кіраўніка групы Сыча Сымона Сымонавіча і прыкладаў нечалавечыя намаганні, каб не заснуць, аднак каварны бог Марфей пакрысе скарыў Аўдзея Яўсеевіча, галава яго апусцілася на часопіс з разгаданым красвордам і ён соладка захроп.

Кіраўнік групы Сымон Сымонавіч адарваўся ад важнай паперкі і закрычаў:

— Спаць у рабочы час!!!

Аўдзей Яўсеевіч усхапіўся і вінавата залыпаў вейкамі.

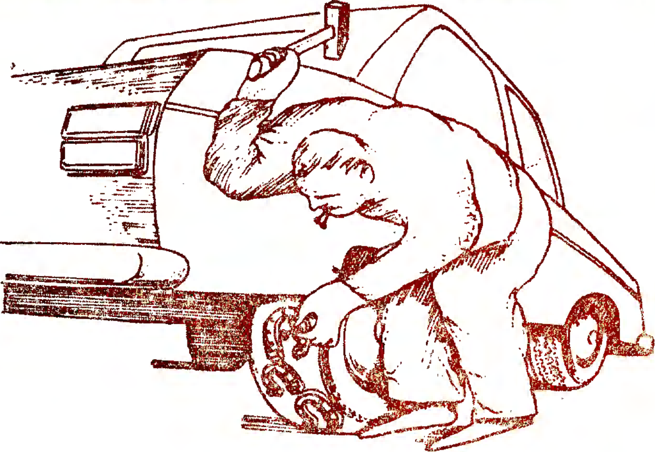
— Які сорам! Я вас пакіну без месячнай прэміі! Не! Я вас, Суслікаў, пазбаўлю месячнай і квартальнай прэмій плюс трынаццатай зарплаты. Заўтра прашу паказаць справаздачу аб вашай рабоце за месяц.

І вось тут узмакрэлы Аўдзей Яўсеевіч прачнуўся.

Дождж скончыўся. Сонечны зайчык лізаў лысіну Сымона Сымонавіча, які спакойна спаў на пульхнай папцы для папер.

„Прысніцца ж такое“, — падумаў Суслікаў, глытнуў вады і крыху супакоіўся.

Віктар Шаўчэнка

На шчасце!

З „Весніка Задрыпоніі“

ЛЕПШ МЕНШ, ДЫ ЛЕПШ!

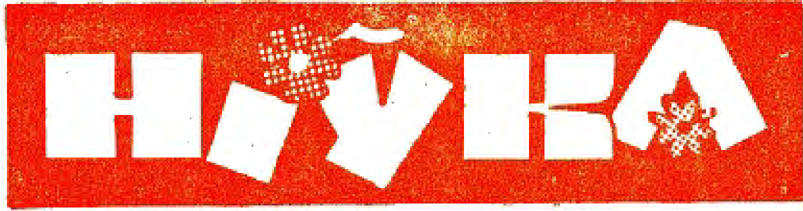
Па-новаму клапоціцца аб якасці абслугоўвання кліентаў загадчык піўнога бару С. Нічыпаровіч. Ён зусім не разбаўляе піва з вадой, ён яго проста не даліве!

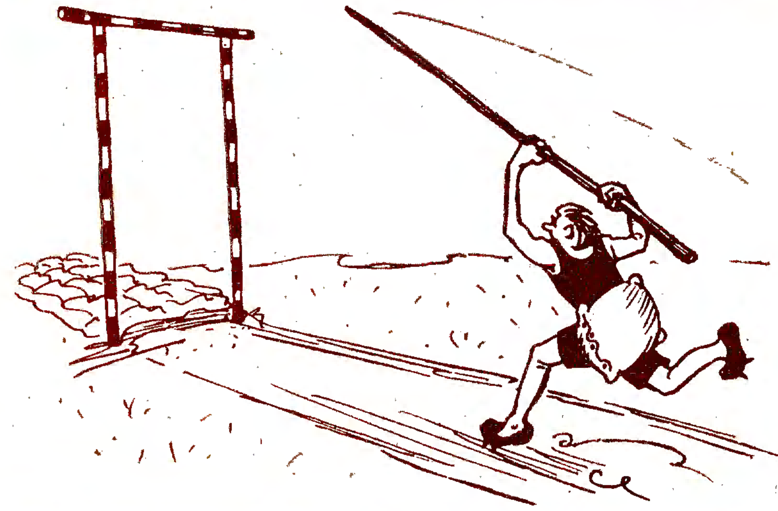
ПЫТАННЕ РЫЖАГА АЛЁШКІ

Ці выпрацоўваецца імунітэт да аплявухі?

Чужым розумам жыў — эканоміў на сваім.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Састарэлы, з адутлаватым тварам мужчына, разглядаючы здымак у газеце, раптам стукнуў сябе далонню па лбе і радасна ўсклікнуў:

— Ба, Міхасік! Сыночак! Васемнаццаць гадоў пра цябе нічога не ведаў. А ён, абармот, як вымахаў! Токар-наватар! А ён, абармот, ні гу-гу. Нарэшце, знайшоўся, шэльма!

І бадзяга-бацька жвава і задаволена, як перад чаркай, пацёр рукі.

*

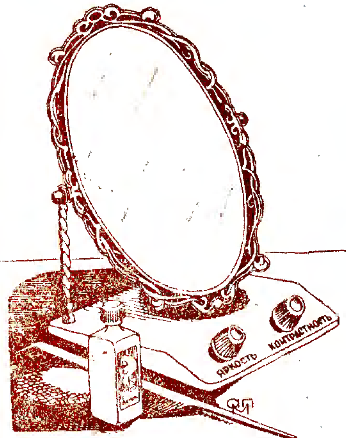
Хансен пазваніў па тэлефону свайму знаёмаму.

— Адну хвілінку, — сказаў той, — я крыху прыглушу радыё.

Хансен пачуў у трубцы гукі спрэчкі, лаянкі. Праз некалькі хвілін яго знаёмы зноў узяў трубку.

— Аднак жа доўга вы прыглушалі радыё, — заўважыў Хансен.

— Дык жа трэба было выключыць радыё і ў суседзяў...

ЗНОЙДЗЕНЫ ПРАТАТЫП

— Не зразумела, чаму герой вашай новай аповесці са станоўчага раптам трапляе ў адмоўныя?

— Разумееце, мая новая аповесць носіць крыху аўтабіяграфічны характар...

БЯСПЛОДНАЕ ДРЭВА

— І чаму так доўга на гэтым дрэве няма груш? — пытае ў суседа Фама. — Я ж яго так пешчу колькі год.

— А таму, што на вярбе грушы не растуць, — адказаў сусед.

ПАСЛЯ ВЯСЕЛЛЯ

— Ведаеш, любы, у мяне ёсць невялікі недахоп: не ўмею эканоміць грошы, — кажа маладая жонка.

— Нічога, даражэнькая. Навучышся, бо я яшчэ не навучыўся іх зарабляць.

ПРЫСЯГА НА ШЛЮБЕ

— Бярэш?
— Але.
— Сабе?
— Нязжо ж каму.
— За жонку?
— Пэўна, што не за дзеўку.
— Не пакінеш?
— ... Н... не.
— Аж да смерці ?
— Вось — прычапіліся!

ПОШУК

Шукаў я яе ўсюды. Але дзе там!... Можа, думаю, тут...

— Скажыце, калі ласка, у вас ёсць такая?.. Ну, каб вочкі блакітненькія, шчочкі ружовенькія, носік правільны... А валасы... валасы каб светлыя, шаўкавістыя, як лён.

— Не! У нас такую не знойдзеце. Пашукайце ў іншым месцы.

І я паімчаў далей.

— Дзень добры! Прабачце... У вас ёсць — вочкі блакітненькія, шчочкі ружовенькія, губкі бантікам... Адным словам, каб прыгожай была.

— Што вы?! Такіх у нас не бывае. Спытайце...

Выціраючы з ілба пот, я пабег у суседні магазін. Мне вельмі хацелася падарыць дачцы на дзень нараджэння прыгожую ляльку.

В. Найдзін

ПАКРЫЎДЗІЛІ

Мама вучыць Сярожку лічыць.

— У мяне два яблыкі і ў таты таксама два яблыкі. Колькі ў нас усяго яблыкаў? — пытае яна.

У хлопчыка крывяцца губкі. Ён вось-вось заплача.

— Чаго ты? — пытае мама.

— Ага! У вас дык цэлых чатыры яблыкі, а ў мяне ніводнага.

КАБ ВЕДАЛІ

— Ад гарэлкі розум мелкі....
— Навошта ж яе выпускаюць?
— Каб людзі ведалі, чаго баяцца трэба.

ДАБРАК

Ён прасіў, маліў кабету:
— Будзь маёй — аддам паўсвету...
А каб шлюб з ёй скасаваць,
Ён гатоў і свет аддаць.

ЗАЙШЛІ Ў ТУПІК

— І вы дасюль не прымірыліся?
— Не помнім, за што пасварыліся.

ПРАСПАЎ

— Чаму ж вы мне, — спытаў
Платон, —
Лякарства не далі на сон?
— Вы моцна спалі у той час,
Не дабудзіцца было вас.

А. Лешчанка

Без слоў.

ПЕСНІ ПА ЗАЯЎКАХ

Па просьбе Анны Дарашкевіч з Мялешак змяшчаем песню

„Najtrudniejszy pierwszy krok”

Słowa: Wiktor Leliwa
Muzyka: Jarosław Kukulski

Chociaż to zdarzenie
przeżył każdy z nas,
chcę je opowiedzieć dzisiaj wam:
maj przystrajał ziemię
w kolorowy płaszcz,
gdy poznał się z panią pan.

Najtrudniejszy pierwszy krok,
zanim innych zrobisz sto.
Najtrudniejszy pierwszy gest,
już przy drugim łatwiej jest.
Najtrudniejszy pierwszy krok,
potem szybko mija rok.
Najtrudniejszy pierwszy dzień,
jutro sam przekonasz się!

Szybko mija wiosna,
gaśnie lata żar,
jesień pożegnalne listy śle.
Gdy się trzeba rozstać,
rzucasz bukiet barw,
lecz nie wiesz, jak żegnać się.

Najtrudniejszy pierwszy krok...

Gdy samotnej zimy
masz już całkiem dość,
czekasz, aż nadejdzie nowy maj.
Przyjdzie z nim ktoś inny,
całkiem inny ktoś
i znowu wszystko jest naj...

Najtrudniejszy pierwszy krok...

ЛАЯНЦЫ — БОЙ!

Вучоныя ўзнімаюць трывогу адносна засмечвання нацыянальнай мовы ўсемагчымымі бруднымі словамі і выразамі. Яны сцвярджаюць, што амаль усе мовы свету ўсё больш трацяць сваю першапачатковую прыгажосць і музыкальнасць.

Таму зараз у некаторых краінах пачалі праяўляць рупны клопат аб тым, каб пазбавіць мову ад скажэнняў. У Бельгіі гэта кампанія набыла назву барацьбы супраць непарламентарных выразаў. Накіроўвае яе дзейнасць таварыства па барацьбе з лаянкай. Кожны з членаў таварыства ў дварах, на вуліцах, каля магазінаў, кінатэатраў вывешвае разнастайныя лозунгі, плакаты і табліцы. Сэнс іх зводзіцца да заклiку: усімі сіламі пазбягайце, паважаныя грамадзяне, лаянкі, змагайцеся з ёю і вучыце гэтаму іншых, прыцягвайце да барацьбы сваіх знаёмых і блізкіх!..

Падобныя арганізацыі паявіліся таксама ў Канадзе, Аўстраліі, Фінляндыі і некаторых іншых краінах. Яны вядуць кіпучую дзейнасць, скіраванню на ахову мовы ад грубасцей. Але, як ні дзіўна, гэта не дае пажаданых вынікаў. Агітацыя агітацыяй, а жыццё жыццём. І нават самыя перакананыя змагары за чыстату нацыянальнага слоўніка ўсумніліся ў якіх-небудзь поспехах. Да таго ж вучоныя прыводзяць несуцяшальныя факты з гісторыі. Яны сцвярджаюць, што барацьба за мову вялася яшчэ ў старажытныя часы. У XVI стагоддзі ў Страсбургу нават сам цэзар Візантыі ўключыўся ў кампанію па абароне мовы. Па яго загаду аматарам лаянкі салдаты адразалі язык. Аднак і гэтая мера не дапамагла.

Для жаданняў няма мяжы, ёсць мяжа для магчымасцей.

© PDF: Kamunikat.org 2020
© Інтэрнэт-версія: Kamunikat.org 2020